

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DAGNY

MÅNADSBLAD FÖR SOCIALA OCH LITERÄRA INTRESSEN

UTGIFVET AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET.

APRIL 1886.

INNEHÅLL:

Den qvinliga valrättsrörelsen i England och hvad vi i Sverige af den hafva
att lära I.
Ellen Key, Några ord om de ryske diktarnes qvinnotyper.
Carola, Skol-lif. I.
Nålpengar.
Confidens, Samskolor. Med inledning af Red:n.
Ina Lange, Småprat från Köpenhamn.
Rätt eller orätt? Med anledning af Alfhild Agrells »*Ensam*».
Några ord om Daniel Sten och Stella Cleve.
Hvarjehanda i qvinnofrågan.
Korrespondensafdelning.
Hänvisning till märkligare tidningsuppsatser i sociala och literära ämnen.

Pris pr årgång: { För Förbundets medlemmar kr. 2,50.
 { För icke medlemmar » 4,00.

Kjellbergskan Flickskolan

Periodisk litteratur, som kommit Dagny tillhanda.

Framåt. N:o 4—7. N:o 6 och 7 hafva innehållit: N:o 6. C. W. D.: Ett bidrag till historien om striden för den svenska kvinnans rättigheter. — Amalia Skram: Et ægteskab. — Eva Brag: Kvinlig läkareverksamhet. — Edvin Tengström: Flygtigt möte. — X: Bref fra Köbenhavn.

N:o 7. Kvinnans rättigheter, af Wendell Phillips; omarbetning i fri öfversättning af C. W. D. — Carl Snoilsky: Gränsbor. — Amalia Skram: Et ægteskab (forts.). — När och fjerran.

Sveriges Ungdom. N:o 4 innehåller bl. an: Till min moder, poem af W. Lindman. — Julia. Berättelse af T. S. (forts.). — En resa i norra Ishafvet. Efter Julius Payer (forts.). — Den andra hälften af Polarnatten. Solens återkomst. — Vid gasskén. Poem af Nanny S. — Bilder ur historien och sagan. Framställda af A. Hammarskjöld (forts. fr. N:o 2), m. m.

Finsk Tidskrift. N:o 3 innehåller: Verldsspråket Volapük, af A. Neovius. — C. D. af Wirsén och idealismen, af C. G. Estlander. — Resan till Rinne, naturstudie af P. Nordman. — Iwan Sergejewitsch Aksakoff och det slavofiska partiet i Ryssland af A. Fr. Nordqvist. — Uppländning, skärgårdssaga af M. Lybeck. — I bokhandeln. — Öfversigt.

Kvinden og Samfundet. N:o 1—3, hafva innehållit:

N:o 1. *Anna Brosböll*: Politik och Kvinder. — *Ida Falbe-Hansen*: Camilla Collett: Mod Strømmen. Ny Række. — Brev fra Norge. — Dansk Kvindesamfunds småskrifter. — Dansk Kvindesamfunds medlemstal. — Virksomhed af og for Kvinden. — Forskjelligt. — Fra fremmede Lande, m. m.

N:o 2. *F. Bajer*: Hovedgrunden for Kvindens valgret. — *Mox*: Alvilde Prydz, I moll. — *Ellen Fries*: Svenske Tidskrifter for Kvindesagen. — Dansk Kvindesamfunds virksomhed. — Virksomhed af og for Kvinden. — Fra fremmede Lande. — Avertissement.

N:o 3. Fra Dansk Kvindesamfunds styrelse. — *Camilla Collett*: Breve d'outre tombe. — *Robinson*: George Sand og George Eliot. — Brev fra London. — Dansk Kvindesamfunds Møde. — Kvindeligt Læseforening. — *F. Bajer*: Teodor Fabers minde. — Hjelp Kvinderne, m. m.

Teologisk Tidskrift N:o 2. — *Tidskrift för kristlig tro och bildning*, n:o 2. — *Verdandi*, n:o 1, 2. — *Svensk läraretidning*, n:o 11—14. — *Pedagogisk tidskrift*, n:o 3. — *Folkhögskolebladet*, n:o 3—7. — *Svensk läraretidning*, n:o 1—12. — *Tidskrift för folkundervisningen*, n:o 1. — *Norden*, n:o 1—16. — *Läsning i hemmet*, n:o 1. — *Ny svensk tidskrift*, n:o 2—3. — *Nordisk tidskrift*, n:o 1, 2. — *Statistisk tidskrift*, n:o 1. — *Hemvännen*, n:o 2, 3. — *Nyt Norsk tidskrift*, n:o 1, 2. — *Tilskueren*, n:o 2, 3. — *Svensk musiktidning*, n:o 6—8. — *Eira*, n:o 5—7. — *Helsovänneren*, n:o 6, 7. — *Tidning för trädgårdsodlare*, n:o 4. — *English Woman's review*, n:o 3. — *Woman's journal*, n:o 8—13. — *Deutsche Hausfrauenzeitung*, n:o 14. — *Die Lehrerin*, n:o 7—13. — *Illustrirte Frauenzeitung*, n:o 1—8. — *Neue Bahnen*, n:o 5, 6. — *Le droit des femmes*, 4:de April. — *La citoyenne*, n:o 1—3. — *La donna*, n:o 4.

Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå

19 Lilla Vattugatan, Stockholm,

finnas såsom arbetssökande anmälda: Lärarinnor för hem och skolor, kontors- och skrifbiträden, husföreståndarinnor, sällskap och biträden i hem, föreläserskor, gymnaster m. fl.

Den qvinliga valrättsrörelsen i England och hvad vi i Sverige af den hafva att lära.

I.

Det var 1867, således för nära 20 år sedan, som den berömde filosofen *John Stuart Mill* i engelska underhuset framlade den första »billen» (motionen) om den politiska valrättens utsträckande till enkor och ogifta qvinnor på samma villkor som de för männen gällande. Förslaget, hvilket stälts i samband med den då föreliggande reformbillen, innebar, att i vallagen måtte, i stället för ordet »man», insättas ordet »person».

Mill stödde icke sitt förslag på några abstrakta teorier om människans rättigheter, utan helt enkelt på nyttan och lämpligheten af den påyrkade åtgärden. Den praktiska riktning, som rörelsen sålunda från början fick, har den allt sedan bibehållit. Åttioen medlemmar af huset, bland dem 11 konservativa, stodo på förslagets bästa. Men, såsom var att vänta, afslogs det af majoriteten, och för all säkerhets skull förklarades en gång för alla, att ordet »man» i vallagen skulle afse endast manliga individer.

Samma år bildades under mr Mills ordförandeskap en *förening för rösträttens utsträckning till qvinnor*. Bland dess stiftare finner man en Dean of Canterbury jemte en annan prest. Föreningens första åtgärd var att åstadkomma en petition, hvilken underskrefs af 1,499 qvinnor, samt att vid »the social science meeting» för året bringa frågan till tals medelst ett föredrag, hållet af *mrs Bodichon*. Detta första försök af en kvinna att vid ett offentligt möte uppträda som talare vann snart efterföljd.

Redan vid föreningens möte i London 1869 leddes förhandlingarne af vice ordföranden *mrs Taylor*. Bland qvinliga talare märktes, jemte henne, *mrs Fawcett*, sedermera under många år själen i rörelsen. Bland manliga talare må här nämnas den berömde skriftställaren och presten *Charles Kingsley*, samt mr *Hare*, minoritetsvalsprincipens målsman. Efter någon tid omorganiserades föreningen, filialer uppstodo öfver allt i landet, flygskrifter utgafvos och den liberala tidnings- och tidskrifts-

pressen började understödja saken. Slutligen uppsatte föreningen 1870 sitt eget organ: »Women's suffrage Journal». Med de medel, som här blifvit antydda: föreningars bildande, skrifter utgifvande, mötens hållande, privat och publikt, petitioners uppsättande, samt parlaments-motioners aflåtande, har föreningen oafbrutet arbetat ända till nu.

Med Stuart Mills afgång förlorade den qvinliga rösträttsfrågan sin förste och ypperste förkämpe i parlamentet. 1869 togs intet steg till dess främjande i underhuset, men detta år blef dock ett bemärkelseår för qvinnofrågan, i det en reform af den municipala vallagen genomdrefs, hvarvid genom ett tillägg, föreslaget af en vän af qvinnornas valrätt, mr Jacob Bright, qvinnor fingo rätt att deltaga i municipalvalen, en rätt, hvilken följande år utsträcktes äfven till valrätt och valbarhet till medlemmar af skolråd.

Samma år, 1870, återupptogs Mills förslag, befordrades till 2:dra läsningen med 124 röster mot 91, men föll, då frågan gälde tillsättande af ett utskott för dess undersökande, på 220 röster mot 74. Tio, om ej elfva gånger, har den qvinliga rösträttsfrågan sålunda varit framlagd i underhuset för att mot en, till antal och betydighet vexlande majoritet, tillbakavisas, dels i voteringen om en andra läsning, dels i voteringen om tillsättande af utskott för dess undersökande. Under 1871 års parlamentssession uppsattes till stöd för billen en ny petition, under tecknad af 9,000 qvinnor samt ställd till mr Gladstone och mr Disraeli. Debatten i underhuset upplifvades genom ett uttalande af Gladstone derom, att lagen i många afseenden begick orättvisa mot qvinnorna till mannens förmån, samt en uppmaning till *»alla, som älska fosterlandet, att uttänka ett sätt, hvaregenom qvinnor kunde öfva politiskt inslytande genom en välordnad och ofarlig reform af lagen rörande politiska rättigheter»*. Det ifrågavarande förslaget kunde han dock ej gifva sin röst, hvar emot det räknade hans motståndare, Disraeli, bland sina förordare, återigen ett bevis, bland många, huru oberoende qvinnofrågan är af partiställningen i andra frågor.

Sessionen 1872 utmärktes genom en parlamentsledamots förklaring, att han hädanefter skulle ställa sig bland rösträttsfrågans fiender på grund af qvinnornas sträfvanden för prostitutionens afskaffande! Vid parlamentssessionen 1878 räknade förslaget — allt i underhuset — 155 anhängare mot 234 motståndare, 1879 åter blott 134 mot 248.

De allmänna valen 1880 anses hafva en viss betydelse i den qvinliga rösträttsfrågans historia. Då uppmanades nämligen för första gången landets kvinnor offentligt att taga del i lösningen af en politisk kris. Det var Gladstone, som besvor sina landsmaninnor att använda sitt inflytande på valstriden till förmån för de liberala, en pligt, tillade han, hvars försummande skulle medföra framtida bekymmer och förödmjukelser. Denna vädjan var icke förgäfvad. Englands kvinnor deltog i en hittills aldrig anad utsträckning i valkampanjen; få valmöten egde rum utan qvinliga deltagare, och esomofast uppträdde qvinliga talare. Denna rörelse fick snart sitt motstycke inom det konservativa lägret. Så lät den berömde millionären och filantropen, miss Burdett Coutts, med storartade affischer tillkännagifva, att hon slöte sig till torypartiet. Emellertid antages det, att »the lady canvasser's» väl organiserade verksamhet verkligen i vissa trakter bidragit till Gladstones seger.

Upptagen af dessa sträfvanden fick valrättsföreningen intet tillfälle att vid den mycket upprörda parlamentssessionen af 1881 få någon ny bill framlagd. Deremot inträffade inom Storbritanniens landamären en tilldragelse, som ej kunde undgå att verka till förmån för föreningens syfte. Den lilla ön i irländska kanalen, *Man*, har, som bekant, aldrig helt införlifvats med den engelska staten, utan lefver sitt eget oberoende lif under egna lagar, hvilka delvis förskrifva sig från år 600 och af befolkningen vidmakthållits med en sträng konservatism. Icke desto mindre hade i detta territorium, bebodt af 54,042 inneånare, väckts förslag att tilldela kvinnorna politisk valrätt. Förslaget debatterades ifrigt i de båda representantkamrarna, och segrade slutligen i modifierad form enligt 1:sta kammarns förslag, så nämligen, att valrätt tillerkändes alla kvinnor, hvilka egde fastighet till värde af minst 4 £. Beslutet understöddes lagenligt den engelska regeringen och stadfästes af densamma, hvarefter Mans kvinnor talrikt deltog i valen i Mars 1881, likasom allt framgent, under ådagaläggande af lika mycket nit som klokhet. (Se härom Tidskr. f. Hemmet årg. 23, N:o 2).

Äfven den stora lagreform af 1882, hvarigenom gifta kvinnor i England tillerkändes full eganderätt och förvaltningsrätt öfver sin egendom, ansågs åtminstone indirekt styrka rösträttsföreningens yrkanden. I trots häraf lyckades man 1884 icke ens att bringa den inlemnade billen i frågan under diskussion.

Man tröstade sig likväl med hoppet, att, vid den snart förestående allmänna valreformen, kvinnornas valrätt omöjligt kunde lemnas obeaktad. Sir Stafford Northcote yttrade till och med i en offentlig skrifvelse till en af rösträttsföreningens ledarinnor: »*Om vi skulle komma derhän att vidtaga åtgärder för nedsättande af valcensus, så bör twifvelsutän frågan om qvinliga »ratepayers» i samband dermed upptagas.*»

Men det sålunda till visshet stegrade hoppet slog helt och hållet fel. Den nya vallag, som 1885 blef stadfäst, utsträckte valrätten till »nästan alla män», men utestängde derifrån fortfarande alla kvinnor! »De stackars kvinnornas sträfvan att göra sina anspråk på lagstiftarnes uppmärksamhet gällande liknar,» klagas det 1885, »ryckandet på en klocksträng, som saknar klocka.»

Ikke desto mindre stälde sig skaror af kvinnor till partiledarnes tjänst, då den nya val-lagen första gången skulle tillämpas. »The Primrose League», ypperligt organiserad, verkade och verkar, säges det, ännu i stor skala för de konservativa, och en annan likaledes talrik förening af kvinnor för den gamle Gladstone, hvilken nu som alltid är redo att begagna sina ädla landsmaninnor som verktyg för *sina* syften, men icke gjort eller gör det minsta för att främja *deras*.

Visserligen har man vid den nu, 1886, pågående parlament-sessionen, medgifvit den qvinliga rösträttsbillen en andra läsning, men, enligt bref från sakens vänner i England, låter man den antagligen falla, då det gäller tillsättande af ett utskott för frågans utredning.

* * *

Detta är i korthet gången af den qvinliga rösträttsrörelsen i England. Hvad deraf är att lära för kvinnorna och deras vänner i Sverige, skall Dagny en annan gång söka framhålla, i öfverensstämmelse med den åsigt i ämnet, som hon (se mars-häftets omslag sid. 2) redan uttalat i sitt svar på en brefskrifvares fråga, »hvarför hon icke ännu vill påyrka politisk rösträtt för våra kvinnor».

Några ord om de ryske diktarnes qvinnotyper.

Europas stora kulturland, från hvilka nordens litterära intryck och ingifvelser plägat komma, är för närvarande ebbtid inom vitterheten. Nästan alla de stora diktarne äro borta, och de kvarlevande hafva antingen icke hunnit bli stora eller komma aldrig att öfvergå gränsen mellan förmåga och snille. Under dessa förhållanden är det naturligt, att den läsande och bokgranskande allmänheten, ifrigare än kanske annars blifvit fallet, uppmärksammat den litterära produktionen i Europas vester- och österland, den unga amerikanska och den unga ryska vitterheten. Ingen tänkande har dervid kunnat undgå ett starkt intryck af att hafva kommit i beröring med de krafter, hvilka framdeles, sedan de i sig upptagit det gamla Europas arbetsresultat, skola föra odlingen in i nya banor, ge menskligheten nya tankar och samhället nya former.

Hvad oss svenskar angår är det mycket sent, egentligen först på 1880-talet, som vi fått mer än en aning om att Ryssland har en betydelsefull litteratur. Der förut var det blott en och annan, som i dåliga andra, tredje hands öfversättningar läst några af Turgenjeffs böcker, och ännu för tio år sedan funnos bildade svenskar, som trodde att Turgenjef, bosatt i Frankrike, på detta lands språk skref sina arbeten! Sedan denna tid har förhållandet dess bättre ändrats. Vi hafva t. o. m. fem häften mäterliga Turgenjeffs-öfversättningar, från ryskan af märket —K—*). Äfven Dostojewski och Tolstoy äro numera hos oss kända i sina yppersta verk. Särskildt för oss svenskar har det varit en förvånande upptäckt, att *ryska* författare ega makt att så djupt gripa oss och att vi genom en mäktig och ny litterär företeelse kunna lära känna vår arffinde, det öfvermåktiga, så länge fruktade och hatade, men i sjelfva verket så djupt olyckliga och inom sig sönderslitna Ryssland från en ny sida, som utan att helt upphäfva den gamla misstron dock tillvinner folket vårt varma deltagande. I sjelfva verket är det knappt någon samtida litterär produktion, som förmår ge oss djupare intryck än dem, Rysslands diktverld meddelar.

Det är här icke meningen att söka påvisa orsakerna. Det är endast i den mån dessa orsaker höra samman med qvinnotyperna, som jag får anledning att vidröra dem. — Och om sjelfva detta innehållsrika ämne, qvinnotyperna, tillåter utrymmet endast några flyktiga antydningar, några rent personliga intryck under läsning af de ryske diktarne, intryck, som meddelas utan alla anspråk på fullständighet, ty Tolstoy och Dostojewskis alla arbeten äro mig ej bekanta, och endast med syfte att föranleda dem, som ännu ej känna den ryska roman-

* För hvarje nytt häfte, som kommer, ökar denne öfversättare den svenska allmänhetens tacksamhetsskuld, och på samma gång dess lifliga önskan att af honom få originalöfversättningar också af *Värböljor*, af *Faust*, m. fl. af de Turgenjeffska mästerverken.

litteraturen, att med snaraste sjelfva bilda sig ett omdöme. Olika meningar äro rådande om Turgenjeffs och Tolstoy's kvinnotyper; somliga anse de senare mest lifsverkliga, andra de förra. Jag tror för min del, att hvardera af dessa store diktare i detta fall — det hos den manlige romanförfattaren mest afgörande profvet för hans snille, liksom teckningen af männen för den qvinliga författarens — har sin särskilda styrka. Olikheten består deri, att Tolstoy utan illusioner iakttar skiftningarne af det qvinliga skaplynnnet, medan Turgenjef in till det sista bevarat en ynglings och en skalds intensiva känslighet för hvarje uppenbarelse af äkta qvinlighet, som för honom var »det ovetbara», hvilket ej kunde fattas, endast tillbedjas. Till någon del kan skilnaden bero på att Turgenjef dog utan att som Tolstoy ha vunnit den förtroligare bekantskap med det qvinliga skaplynnnet, som äkten-skapet förlänar. Den egentliga orsaken är dock, att Turgenjef har en idealistiskt anlagd skalds enhetliga sätt att se och känna; Tolstoy mera en realistisk iakttagares skarpsynthet. Allt efter som man sätter den ena eller andra egenskapen högre, skall man antagligen förklara den enes eller andres kvinnotyper mer verklighetstroga. I skildringen af männen äro de båda stora diktarne på långt när ej så olika, och helt naturligt, ty en mans allra personligaste egendomlighet röjer sig vanligen i hans sätt att betrakta qvinnan.

Det finnes nästan intet slag af qvinlig egendomlighet eller qvinligt inflytande, från det mest anspråkslösa till det mest beherskande, som Turgenjef icke med några drag odödliggjort i sin diktning, men denna skiftande mångfald af qvinnogestalter sammanhålles i hans framställning af *ett* enhetsband. Qvinnan, vare sig god eller ond, står för honom mera som en del af *naturen*, rustad med dennas hemlighetsfulla och gränslösa makt, medan mannen för honom mera är en del af samhället, en *kulturens* lyckade eller misslyckade produkt. Turgenjeffs stil, då han skildrar en intagande qvinna och då han skildrar ett landskap, röjer samma omedelbara mottaglighet för och samma sig alltid förnyande lycka genom båda dessa, i hans förnimmelse likartade, uppenbarelsen. En qvinna kommer aldrig in i en hans berättelse utan att stämningen i någon mån ändras, såsom luften i ett rum, då man öppnat fönstret och de ljufva eller berusande eller sunda dofterna från ängar och fält tränga in genom det samma.

Äfven de kvinnor, som Turgenjef skildrar med den ödesdigra, demoniska tjuskraft, hvilken gör en qvinna till hvad fornspråket kallar »en mannavettsbräcka», hafva detta naturbefryndade som sitt egentliga behag. Turgenjef söker ej på fransmannens sätt analysera deras sjuka väsen, att klargöra på hvad sätt de blifvit förderfvade; men han vet att det, som gör dem förderfbringande, det är att deras väsen ger männen *illusionen* af oförderfvad natur, af otämd kraft, af modig lifslust. Antingen en sådan qvinna med ett ungt rofdjurs sorglösa grymhet leker den lek, som för andra är döden, som i *Vårböljor*; eller hon med lidelsen söker skapa innehåll i det verldslif, hon tror sig förakta, men som hon dock icke har kraft att lösslita sig från, som i *Rök*; eller hon, sjelf alldeles sval och oberörd, genom ett lugnt och välvilligt behag, ett måttfullt, väl beräknadt intresse beherskar alla män,

men allt för mycket älskar sig sjelf, sin ro och sin frihet för att hängifva sig åt någon som i *Fäder och söner*; öfver allt är det icke genom deras dålighet, som Turgenjeff låter dessa qvinnor öfva inflytande, utan genom det starka eller sköna eller lugna i deras företeelse, det med helsan, med naturintrycken befreundade. Denna art af qvinnor förekommer ofta i Turgenjeffs dikter. Men han har icke skrivit en enda dikt till en sådan innerst oqvinlig kvinnas förherrligande. Den kvinna, han älskar, som man i olika skiftningar hos honom möter, som likt stjernorna väcker hans andakt, likt våren hans hänryckning, som för honom är inkarnationen af all helsa, all styrka, all ljufhet, all lycka i tillvaron, hon är den absoluta motsatsen till de nyss skildrade kvinnotyperna, hvilkas kännetecknande drag är att vara sig sjelfva nog och derigenom hafva ett farligt lugn, en skenbar rikedom att gifva, men som derjemte endast äro till för sig sjelfva, utan förmåga af verklig hängifvenhet åt något, hvad det vara må; ständigt plågade af längtan att »leva», men alltid ryggande tillbaka för lifvets verkligheter, emedan de alltid i någon form innebära ett offer af sjelfvet. Den andra typen deremot — som man hos Turgenjeff, möter så ofta, att man ovilkorligen frågar sig, om Ryssland verkligen är ett nog lyckligt land att hafva *många* sådana qvinnor, eller om Turgenjeff mött *en*, och sedan ger hennes drag åt hvarje äkta qvinlig gestalt — har något af medeltidskvinna i sig; stundom något af heliga Elisabeth eller af Heloisa, stundom något af båda i förening. De äro icke mycket snillrika, icke mycket talangfulla, icke ens alltid mycket sköna, dessa qvinnor, och dock har diktaren förstått att skildra dem så, att deras gestalter stå klara och outplånliga mot guldgrunden af diktarens hängifna sympati. Dessa qvinnor, sinsemellan olika — man ihågkomme t. ex. Marianne i *Obruten Mark*, Elena i dikten af samma namn, Vera i *Faust*, Elisabeth i *Ett Adelsbo*, Tatjana i *Rök*, Gemma i *Värböljor* — ha alla ett gemensamt kännetecken, som kan uttryckas genom Tatjanas korta sammanfattning af de grundsatser, i hvilka hon blifvit uppfostrad: »sanning och frihet». Det finnes intet svek i dessa varelser; de äro genomskinligt ärliga, enhetliga, fulla af eld och af oskuld; i ordets bästa mening enfaldiga, utan en blick tillbaka, när de satt sin hand till plogen; de kunna krossas, men icke splittras; dödas, men aldrig i sitt väsens innersta tillintetgöras. Deras absoluta hängifvenhet, deras fullkomliga frihet från hvarje skynt af verldslighet, af koketteri eller pryderi, kännetecknas af att så väl de mera utvecklade som de ännu utvecklade af dessa unga qvinnor ofta äro de, som först tillstå sin kärlek, på det stolta och blyga sätt, som blott den kan göra, hvilken gifvit sig helt, för lifvet, oberoende af alla yttre förhållanden, af alla ödets vexlingar. Ofta bli dessa qvinnor svikna af den man, de gifvit sin tro, eller få vänta på hans återkomst ur »Fru Venus» berg; — i Ryssland, säger Turgenjeff ofta, finnas inga män, värda sådana qvinnor. Men icke med en stafvelse har diktaren antydtt, att han önskat, att *qvinnorna* skulle varit annorlunda; äfven som öfvergifna helsar han dem som segrarinnor. — Omdömet att Turgenjeffs goda qvinnor alla likna hvarandra är sannt så till vida, som sanning liknar sanning, godhet godhet. Men för öfrigt äro lynnena, de för

hvar och en individuellt kännetecknande egendomligheterna, så nyanserade, att utom Shakespeare vet jag ingen diktare, som danat just så mångskiftande qvinnotyper. Båda hafva genom den individuella karaktäristiken vetat göra dem till levande varelser i den grad, att man känner dem handla med nödvändighet; för Shakespeare att icke låta Julia, för Turgenjeff att icke låta Elena lemna allt för sin kärlek, eller för Shakespeare att ej ha bevarat Desdemona hängifven, för Turgenjeff att icke ha låtit Elisabeth offra sitt hjerta för sitt pligtbegrepp skulle förefallit som ett brott mot en naturlag.

Båda diktarne veta, att för en sådan qvinna är troheten mot hennes egen innersta personlighet lifsprincipen, så att man lika gerna skulle kunna tänka sig henne lefva utan andhemtning som lefva efter ett svek mot sig sjelf.

Kan man hoppas, att Turgenjeffs qvinnor hafva motsvarighet inom hans land, då har detta en framtid hvars storhet vi blott kunna ana. Ty ett folk, som har sådana qvinnor, det folkets innersta grund är mod, oskuld, hängifvenhet, trohet och sanning. Och framdeles måste det då också erhålla ordning, vishet och frihet. Visserligen komma dessa herrliga qvinliga krafter att missbrukas under striden — de missbrukas redan — men de äro oförstörbara. Så tror åtminstone den diktare, hvilken förkroppsligat sitt hopp om sitt lands framtid i den ideala bild af en qvinna, som en gång bränt sig in i hans själ.

* * *

Tolstoy's qvinnor hafva också sin egendomlighet. Men denna är mera en nationell än en individuell. Hans qvinnor t. ex. tala ej om samvete eller pligt, såsom engelskorna göra, äro ej husliga på tyskornas sätt och ej lifliga på fransyskornas. De hafva något af det samma, som kännetecknar ryska samhället och ryska litteraturen, ett egendomligt, kraftigt tycke, något af »obruten mark», af ursprungsfriskhet. Men sjelfva de typer, Tolstoy skildrar, hafva icke ens tillnärmelsevis den innehållsrikedom som Turgenjeffs. Och än mera: Tolstoy ger oss icke med sina qvinnoskildringar samma tro på den ryska qvinnans idealitet som Turgenjeff. Qvinnan är också för honom något rikt, herrligt, men skört. *Verlden* är hennes store fiende, och Tolstoy, aristokrat genom födsel och lefnadssätt, tills han blef sekterist och kommunist, känner verlden väl; han har utomordentligt fint skildrat mäns naiva och gränslösa dyrkan af en outvecklad ung qvinna, som under verldens inflytande sedan företer en hel del qvinliga svagheter. Både Levins äktenskap i *Anna Karenina* och äktenskapshistorien i *Katja* visa, att Tolstoy anser ett lyckligt äktenskap under verldsliga förhållanden i hög grad vanskligt, och att dessa båda äktenskap icke bli olyckliga beror på att *männen* hafva en sådan fond af godhet, ädelmod och tålmod. Och dock förslår detta icke att i högre mening göra äktenskapet verkligt, när, som i novellen *Katja*, hustrun låtit verlden tränga in i detsamma. Hela denna historia är endast berättelsen om huru en helt ung flicka vaknar till huld och frisk qvinlighet genom en verklig kärlek till en ädel man, men huru verlds-

lifvet tar hela glöden och glansen ur denna kärlek och en blid, vän-skaplig resignation kommer i kärlekens ställe — en lösning, som författaren icke godkänner, men framställer som den *minst* tragiska lösningen.

Då *Katja* visar huru världen kan förstöra en äkta kärlek, visar *Anna Karenina* huru världslifvet kan alstra en oäkta. Det tragiska i denna bok är allra innerst, att, då Anna Karenina lemnar sin man och sitt barn för att följa sin älskare, så är det för en lidelse utan djup, som fått sitt upphof af tråkigheten i hennes tomma världslif; och de lidanden den medför bero i främsta rummet på förhållandet till den samma världen, hvilken blåste under hennes lidelse, så länge den höll sig inom passande gränser, men fördömde den, sedan den fört till en öppen brytning med samhället. Tolstoy berättar hela denna historia med orubblig objektivitet ända till slutet, då Anna Karenina af svart-sjuka och hämdlust mot sin älskare lägger sitt hufvud under jernvägs-tåget; han har icke med ett ord anklagat Anna Karenina, icke heller hennes man, icke heller hennes älskare. Men hela romanen är en anklagelse mot »världen», af hvilken den äkta mannen, Anna Kare-nina sjelf, hennes älskare, alla äro beroende. Äfven i bipersonerna skild-rar Tolstoy världslifvets torrhet eller tomhet, fromleri eller koketteri skarpt och utförligt; medan Turgenjeff helst skyr världen och särskildt den världsliga qvinnan eller åtminstone vill, att hon skall ge *illusionen* af natur för att intressera honom.

Anna Karenina är lika litet som Tolstoys andra qvinnor en ovan-lig företeelse; hon har så mycken heder, så mycket hjerta, så mycket omdöme som qvinnor i allmänhet; och hon har hvarken en djupare känslighet, eller en lidelsefullare karaktär; det är intet hos henne sjelf, som absolut framkallar hennes öde. Tolstoy har, med en i litteraturen ej öfverträffad psykologisk finhet, skildrat huru lidelsen just därför redan från början bringar henne ur jämnvigt, och huru den, framkallad af ytliga orsaker, också af ytliga orsaker tillintetgöres. Skildringen af Anna Kareninas karaktär är dock icke helt genomförd. I hvarje situation talar, känner, handlar hon med en lifssanning, som ej kan öfverträffas, men dock uppstå vissa tomrum, hvilka åtminstone hvarje qvinlig läsare känner som brister i karaktäristiken.

Det finnes deremot andra tomrum, för hvilka qvinnorna endast kunna vara Tolstoy tacksamma. Han, som de andra båda store ryske diktarne, tar sin uppgift på ett gränslöst allvarligt sätt. De hafva alla en oskuld i framställningen, genom hvilken man känner, att de skrivit endast för att »tala och rädda sin själ». I hela *Anna Karenina* är realismen oöfverträfflig, men der finnes intet af den franska framställ-ningskonstens realism, som med förkärlek koncentrerar sig kring för-herrligandet af lidelsens utbrott och tillfredsställande. Tolstoy har i stället brukat *sin* realism för att visa de psykologiskt oundvikliga följderna af två världsmenniskors försök att i sin lidelses rus trotsa den värld, med hvilken de med hvar tråd af sin varelse sammanhånga, och utgången visar, att hvad världen förenat åtskiljer världen. Tol-stoy's yppersta qvinnofigur i *Anna Karenina* är den förorättade, förlå-tande, utslitna hustrun Dolly, och genom denna lifslevande typ af tålig

underkastelse har Tolstoy också gifvit ett uttryck åt något nationelt egendomligt, som vi emellertid starkast finna hos Dostojevski, den tredje store ryske diktaren, som genom sina förhållanden blef tolk särskildt för de »kränkte och förödmjukade» i ryska samhället; för lidandet genom fattigdomen, för frestelserna i fattigdomen, för alla de på ett eller annat sätt förolyckade.

Det ryska lynnets förmåga, öfvad under århundraden, att ödmjuka sig, att lida, att resignera, men på samma gång också den dithörande frestelsen att förfalla, att förslafvas, att lemna stolthet och föresatser och pligter derhän, har hos såväl Turgenjeff som Tolstoy fått många gripande uttryck, men inga så djupt gripande som hos Dostojevski. För honom är kvinnan i allmänhet den *lidande*, den af samfundsförhållandena, särskildt fattigdomen, lidande, men som under lidandet bevarat förmågan att trösta, att förkljufva tillvaron, att hängifva sig. Mördaren Raskolnikow följes till Sibirien af Sonja, som försörjt sin svältande familj genom t. ex. att sälja sig sjelf, men som under detta lif bevarat den oskuld, tro och hängifvenhet, som slutligen föra honom till ånger, till hopp, till kärlek, d. v. s. till lifvet. Och när Dostojevski låter en kvinna bli grym, som t. ex. den unga sömmerskan i »Fattige stackare» eller Nathalia i »Kränkte och förödmjukade», så vet hon det icke; hon har sjelf lidit så mycket, att hon blifvit okänslig; men vi märka, att författaren icke misskänner henne; hon hade *kunnat* bli lyckan för den man, som älskar henne, om icke förhållandena varit emot dem båda. Kvinnorna i Dostojevskis böcker äro icke, som så ofta hos Turgenjeff, bärarinnor af lifvets helsa, ro och skönhet. De äro mannens olyckskamrater och visa spår af lifvets hårda medfart. Men också Dostojevski tror på kvinnans innersta oförstörbarhet, på hennes närmare förbund med upprättelsens krafter, och han visar, att ingen tillvaro är aldeles outhärdlig, då en osjelfvisk, hängifven kvinna delar den. —

Växtkraften hos den ryska vitterheten beror af många orsaker. Väsentligast af dem alla är, att den visar sig fri från *den* hopplöshet, som kommer af tvifvel på kvinnan.

I allt Rysslands mörker, har dess störste diktare sagt, finnes det dock en ljusning, i allt lidande en tröst, i all förnedring en upprättelse, och det är Rysslands kvinnor. I samma anda tala de alla, hvar efter sin art: den ene mera klarsynt varnande till kvinnorna att ej förspilla sin makt, den andre mera hängifvet tacksam för det bruk de redan gjort af den samma — men alla med djup tro på hvad den ryska kvinnan är och ännu mera på hvad hon kan vara.

Ellen Key.

Skol-lif.

I.

§ Å der ja, nu ändtligen voro de utom dörren allesammans med skolväskor, galoscher och allt! Fröken Pettersson, lärarinnan, gick långsamt ur tamburen in i klassrummet igen. Der var dammigt och mörkt och såg så tröstlöst ödsligt ut nu, när barnen voro borta. Pulpeter äro inga inbjudande möbler. Hon gick upp på katedern, tog fram sin journal för att göra anteckningar för dagen. Hur läste Signe i dag? Hur var Elise i svenska? — A, AB, B+ skrefs ned efter en tydiligen mycket allvarsam inre öfverläggning.

Fröken Pettersson har ett fint ansigte, men det är blekt, sammanpressadt. Mycket sällan öppnar hon munnen så mycket, att de jämna tänderna fullkomligt synas. Det brunblonda håret ligger tätt struket intill tinningarna, benadt midt fram, ingen lugg, inga nedfallande lockar. Det är som om det stramade öfverallt i hennes ansigte: det stramar i pannan, det stramar mellan pannan och näsan, mellan näsan och munnen. Figuren rak och välbildad, fast något för tunn. På hennes klädsel fins inte ett föremål, som är onödvändigt eller som är till för prydnadens skull. Broschen och knapparna fästa klädningen, men ingenting vidare. Ingen garnering af hvarken siden eller sammet, men klädningen sitter väl och följer noga efter den smala figuren.

Hon är *alltid* trött, men i dag är hon tröttare än vanligt. Det går rundt omkring i hennes hufvud. Först var det en olycka på frukostloftet. Just som klassen hade kommit in och skulle sätta sig till lektion, uppenbar sig på gården den lede frestaren i form af mannen med positiv och två markattor: hela klassen med ett tjut af hänryckning blixtnabbt mot fönstret. I samma ögonblick öppnas klassdörren, föreståndaren står der, röd i ansigtet, säger ingenting, orörlig som en stod. Lika blixtnabbt är klassen på sin plats, alla med uppspärade ögon. Dödystynad. Föreståndaren kastar en tillintetgörande blick på fröken Pettersson, den betyder: »jag har öfverraskat dig, jag har gripit dig på bar gerning, så här går det naturligtvis alltid till, när jag inte är tillstädes». — Den stackars flickan har rodnat till, det rycker i hennes mungipor, hon ser ut som den personifierade skyldigheten, och hon vet, att hon ser ut så. Högt tillägger föreståndaren: »Fröken, så här får det inte gå till i min skola. Ni måste ha klassen i hand», — och blicken tillägger ett olycksbådande »eljest» — —.

Och så den lektion, som följde på denna scen! Klassen delad i två partier, det ena föraktar henne, det andra skänker henne sitt medlidande; hos båda har det lilla öfvertag, hon förut kunnat ha, minskats. Barnen ha fått klart för sig, att hennes ställning är en tjenares. — När hon nu sitter der och går igenom allt detta och tänker på hur hon under årtal gymnastiserat in sitt ansigte — sitt unga,

veka flickansigte — till att se strängt ut, till att isa, att hon gjort det så grundligt, så energiskt, att detta ansigte nu verkligen glömt bort att le, då känner hon sig — inte bitter precis, dertill är hennes känsla för litet kraftig — utan domnad af smärta. »Hon kan inte hålla disciplin» — denna förfärliga dom, för hvilken hvarje lärarinna bäfvar, den skall naturligtvis uttalas öfver henne i dag i kollegierummet.

Och barnen då, hålla de af mig, stå de på min sida? frågade hon sig sjelf. Nej, visst inte. För dem var hennes ansträngda, allvar-samma ansigte ett svart moln, som skymde undan glädjen och munter-heten. När hon stod der framför klassen, fixerande så godt hon kunde hvar barn med stirrande, uttryckslösa ögon, så tänkte barnen inte: fröken Pettersson är sträng, fröken Pettersson är stygg; hennes personlighet alldeles försvann, de bara kände det tryckande obehaget af öfvervakning, af instängning och dämpning.

Men en var der, som höll af henne. Det var en liten blek flicka, som nästan var puckerlyggig, hade lång näsa, utskjutande haka, vackra bruna ögon och långa, magra gummaktiga händer. — »Hvarför är du så der konstigt klädd?» så frågade alltid de andra barnen; »hvarför har du krage som en kusk?» Och så lyfte de upp kragen och kände på den stackars ryggen. »Hvad den är hvass, du, man kan nästan skära sig på den.» — En och annan mera finkänslig såg huru den arma varelsen led, slog henne på axeln och sade vänligt: »Stackars dig, som är ofärdig!» — hoppade så bort och lekte med dubbelt lif. Lilla stackars Elin, hon kom tidigare om morgnarna än alla de andra för att få vara ensam med fröken. Då stod hon bredvid henne för det mesta och bara såg på henne. De talades icke mycket vid, men ibland kunde fröken långa stunder sitta och stryka hennes hår, upp och ned, upp och ned — och då hände det, att det stramande ansigtet mjuknade upp och stora, lugna tårar rullade ned utför hennes kinder.

Det var hennes bästa stunder. Annars kunde hon inte just gråta. Hvarifrån skulle hon ta krafter till det? I början, när hon först kom ut i verlden som lärarinna och inte kunde hålla respekt och blef förödmjukad för det — då kunde hon om eftermiddagarna kasta på sig hatt och kappa, störta ut till någon aflägsen gata, och der kunde hon i vinterskymningen gå af och an och gråta högt, snyftande, skakande som ett barn. Då föreföll henne sorgen som något orättvist, någonting, mot hvilket hon satte sin ungdomskraft i harnesk, någonting, som hon var *ond* på. Men nu kunde hon beherska sig, eller rättare sagdt, naturen kunde ej längre reagera. Och hon grät aldrig, mer än öfver Elin. När hon bad, så bad hon aldrig om lycka, utan om tålmod, tålmod!

Nu tog hon på sig sin illa medfarna slängkappa, stoppade en packe skrifböcker under armen och gick hemåt. Hon gick fort, med långa steg, tämligen disgraciöst, såg på marken, aldrig direkt på dem som hon mötte. Helsade någon på henne, gjorde hon en tvär, hastig böjning med till hälften bortvänt hufvud. Ett par herrar lyfte så der till hälften, vårdslöst på hatten — hon såg så tarflig ut på gatan.

Hon hade mor och sex fattiga syskon i landsorten; här bodde hon i en inackorderingsfamilj. Frun öppnade dörren, det var en

simpel, men munter dam, som inte generade sig. — »Ja, lilla fröken ursäktar väl, att vi ha ätit. Jag har satt in bondebönorna i nischen, de ha nog hållit sig. Fröken, hon är då snäll, hon är inte kinkig!» En nedlåtande klapp, och hon lemnade fröken att svälja den torra maten, så godt hon kunde.

Se'n var det skrifböckerna på eftermiddagen. J'avait blessé — skola de aldrig lära sig det? Que nous aimont, qu'ils fût. — Förtvifadt! Och ändå, hvad hon hade pluggat med det! Så kom der en stygg tanke. Men *om* de kunde det, än sedan? Vore *de* bättre för det, vore det bättre för *henne*? Ja visst, då kunde ju Maria och Zelma och Signe, som äro fattiga flickor, ta examen till seminarium och bli lärarinnor. Liksom du ja. Är du så lycklig då, att du vill önska dem din lott?

Ja, det der var den frestande tanken, som jämt ville komma igen. Gör jag någon nytta med mitt slafvande? Jag pluggar verb i dem, för att de skola plugga verb i andra, som åter skola plugga verb i en tredje generation. Rundt och rundt går det som i en karusell! — Det värkte i hennes hufvud, när hon tänkte på denna olycksaliga cirkel. — Men jag gör min *pligt*, svarade hon sig sjelf. Ja, men gör du *nyttan*? frågade den envisa, aggande rösten. — Jag arbetar, tänkte hon vidare, jag försöker ju, så godt jag kan, att beherska mig; jag måtte väl ändå lära dem att arbeta, att beherska sig, att ha tålmod. — Ja men, — lät det upproriskt i hennes inre, — är det *allt* det, att beherska sig och ha tålmod? Är det bara, bara det? Och månne du är någon riktig magnet, som drar dem efter dig på pligtens väg?

Men snart drunknade tankarne i skrifboksrådet enformighet och i tröttheten.

Vid 7-tiden slogs dörren till hennes rum häftigt upp, och in störtade en lång, välväxt, ganska vacker flicka i en öfverdrifvet modern drägt.

»Goddag, lilla rara Gerda» — hon slog armarne om henne — »lägg nu bort de der otäcka skrifböckerna, så skall jag berätta något roligt, riktigt roligt för dig. Det var *så* trefligt hos Gustafssons igår, och jag kom inte hem förr än tre, och den, du vet, var der med, och jag dansade — *kan* du tänka dig — *fyra* danser med honom, och han var inte alls så der blyg, som han brukar vara annars och som jag är så ledsen för, du vet — o, hvad jag grät i onsdags! — utan han sa' — det är väl ingen som hör — tag hit ditt lilla öra, så skall jag hvisa — han sa', att jag var den sötaste flicka han visste, för se jag var inte så der ytlig, utan det var något själfullt och gediget i mina ögon, hur det nu var. Ser du, han sa' inte *precis* någonting riktigt, som man skulle svara på, men nog är det tydligt, eller hur? Och om lördag blir det slädparti, och *naturligtvis* kör han för mig, och *naturligtvis* säger han det då. Och den der andre du vet, tänk hvad han skall se sur ut! Och löjtnant Carlsson blir allt litet flat med, men i alla dar, inte kan jag hjälpa det, man kan väl inte ta mer än en, och — — o, hvad han är rar!»

Frida — så hette skönheten — kastade sig tillbaka i soffan för att andas. Gerda såg trött och något förvånad ut, eljest mycket passiv.

»Nå men Gerda då, är du inte smickrad, att du är den enda i *verlden*, som jag talar om den här stora hemligheten för? Jag har inte talat om det för mamma, inte för någon. Inte för någon af flickorna, för de ä' så afundsjuka, men det är aldrig du. Det är precis som om man tog något från dem, men så är det ju inte alls, alls med dig. Du är så förständig du, och därför skall du också få uppfostra mina barn en gång i tiden. Nu skall du få en kyss — adjö med dig, liten. Nå nå, var tacksam nu för förtroendet, hör du. Tiga behöfver jag ej be dig om.»

Frida gjorde ett par polkasvängningar på golvet och så ut igen. Hon hade inte märkt, att Gerda under hela tiden ej sagt ett enda ord.

Gerda satt ensam igen och försökte att vara glad åt Fridas lycka. Frida hade fullkomligt rätt, när hon sade, att Gerda inte var afundsjuk. Hon bara hade så svårt att riktigt tro på en så'n der lycka. Hon var så rädd, att det berodde på något misstag, när folk voro glada. Hon hade en gång sjelf haft en vän, som hon nästan trodde höll af henne. Det var straxt se'n hon hade kommit ut som lärarinna. De hade då skrattat och skämtat mycket — hon kunde det på den tiden — men midt i skämtet brukade han plötsligt bli allvarsam, och så kom det ett uttryck i hans ögon, som inte alls hörde dit. Då tego de ett ögonblick båda två, men hon skyndade genast att med feberaktig ifver taga upp ett samtalsämne — och allt var som vanligt. När hon visste hon skulle träffa honom, kunde hon glädja sig långt förut åt detta enda ögonblick; när det kom, skyndade hon af all makt att förkorta det.

Så gick det ett par år. Hon tänkte just aldrig det skulle bli någonting af, men när hon, dödstrött som hon var, skulle till att somna om qvällarne, brukade hon se hans ansigte för sig med just denna blick, och det väfde hon in i sina drömmar, och det skänkte henne ett ljuffigt lugn, liksom ett underskönt landskap, sedt på afstånd, in-
höljdt i solbeglänssta dimmor.

Men *hon* blef magrare och blekare; *han* var nedtyngd af bekymmer af mångahanda slag. Han behöfde någon som muntrade upp honom, och det hade hon gjort förut. Han hade liksom solsken i hjertat en lång tid hvar gång se'n han sett henne. Men nu var det en sådan tyngd öfver henne, skämta kunde hon inte alls, utgjuta sig om sina bekymmer ville hon inte och inte håller han. Då var der ju ingenting att tala om. Han hade sjelf föga tro på framtiden, just därför trufdes han endast med de sangviniska, de rökkindade, de hoppfulla. Och så träffades de allt mer och mer sällan. Han flyttade till en annan stad. Det skar honom i hertat, hvar gång han tänkte på henne, men han kunde inte annat. Hon vände sig att tänka på ingenting, när hon somnade.

Men ibland om vårarna, då björkarna och gräsmattorna voro så hjertslitande vackra, att det inte stod till att gräfva ner sig som en mullvad i arbete och sömn, då kunde hon undra hur det hade varit, om han hade tagit afsked af henne riktigt, om han hade sagt rent ut, att han en gång hållit af henne, men att det hade tagit slut. Det hade ändå varit något säkert, som hon kunnat tänka på ibland.

Hon var nästan aldrig borta på bjudningar. Och var hon det någon gång, hade hon inte roligt. Man talade om teaterpjäser, som hon inte hade sett, om böcker, som hon inte haft tid att läsa — och dessutom, om äfven samtalet rörde sig kring ämnen, som hon kände, så tillfredsstälde det henne icke. Hon hade under sin seminarietid blifvit van vid verkligt tankerika samtal med lärarne och lärarinnorna och hade också med kamraterna smakat på hvad verklig, uppsluppen munterhet vill säga, och därför vämjdes hon vid denna sällskapskonversation, som var på en gång så tung och så ytlig. Om hennes person tog man just ingen notis. Om hon såg en liten fru med beslutsam barmhertighet styra kurs till hennes plats, så visste hon precis, att hon skulle öppna samtalet så här: »fröken är lärarinna, åh, det är ett vackert kall, men hvad det måtte vara rysligt tålamsodspröfvandel!»

Nej, roligare var det, då några af hennes gamla kamrater hade kommit resande och de samlades till en liten kaffebjudning alldeles för sig. Då berättade man gamla skol- och seminariehistorier, och då kunde det skrattas ganska hjertligt. Inte håller voro alla de andra så nedtryckta som hon, der fans många spänstigare naturer. Men när historierna hade sinat, och det gjorde de ganska snart, så kunde en säga:

»Att inte Augusta blef förlofvad ändå, hon som var så söt!»

»Det är väl inte omöjligt än!»

»Åh, kära du, så gammal som hon är, hon är ju ett år äldre än du och jag.»

Den sangviniska måste naturligtvis tiga, eljest hade hon nästan proklamerat förhoppningar för egen del.

»För resten», menade en tredje, »är det då bestämdt lugnast och bäst att vara ogift; de flesta-gifta qvinnor äro ju olyckliga».

Det var ändå i grund och botten en melankolisk prägel öfver dessa sammankomster. Intet faktiskt utbyte af tankar och kunskaper såsom mellan intelligenta unga män, ty dessa qvinnor drefvo ju ej några studier vidare, och — inga framtidsplaner! Det var som ingen framtid hade funnits, bara forntid. Vid den ålder, då en ung man tar de allra första stegen på sin lefnadsbana och ser hela den brokiga världen öppen för sig, stirrade dessa unga qvinnor med vemod i hvarandras ansigten för att räkna årens härjningar, eller, rättare sagdt, tecknen till att knoppningstiden nalkades sitt slut, den enda tid, som var värd att lefva. Och sedan i framtiden: att bli gammal och möjligen, om lyckan är god, få en föreståndarinneplats.

När Gerda efter en sådan »rolighet» gick hem till sig, kunde hon ibland få ett uttryck för den andliga tvinsot, som tärde henne ännu mer än de andra, ytterligt medellös och beroende som hon var, och det lydde så:

»Hvarför tar allting slut så snart för oss?»

Carola.

Nålpengar.

Inom »Sorosis», en amerikansk kvinnoförening för »mutualimprovement», stiftad för 18 år sedan af den framstående författarinnan Mrs Croly (signaturen Jennie June), med olika afdelningar, representerande kvinnornas olika intressen, har nyligen diskuterats frågan, huruvida en hustru borde ha regelbunden inkomst för sina tjänster som husförestånderska. Under loppet af diskussionen förtäljde en af dem från landet följande historia till ämnets belysande:

En dag stod jag och gjorde mina inköp i byns handelsbod. En nervös, skygg liten kvinna, som köpt några småsaker med sin man vid sidan, redo att betala dem, så att hon ej ens måtte få röra vid »hans» pengar, vände sig ängsligt till sin herre och gemål, sägande:

»Det är en sak jag måste ha, som jag glömde att skriva upp på listan».

»Glömde! Uff!» grymtade mannen. »Hvad är det?»

»Ett knappålsbref.»

»Ett knappålsbref till! Har man hört på maken? Hvar äro de nålarne jag köpte åt dig i somras?»

Historien gjorde intryck; och efter slutad disskussion enades man alla att instämma i en bekant dams yttrande, att den vanligaste och mest gifvande källan till hjertequal, tvister, hårda ord och hemlig olycka mellan i öfrigt hederligt, gift folk vore *bristen på en klar öfverenskommelse i godo, rörande fördelningen af familjens inkomster.*

Så långt Sorosis. Kan manne »Föreningen för gift kvinnas eganderätt» eller någon annan erfaren auktoritet upplysa Dagny om, huruvida här påpekade förhållanden äro egendomliga för Amerika eller om de möjligen förefinnas äfven inom »de Skandinavens land»; om t. ex. också »gamla moder Sveas» döttrar stundom mottaga sina nålpengar på lika stickande sätt som »broder Jonathans», och om källan till de svenska och amerikanska äkta vifvens hemliga hjertequal upp-
rinna ur samma källa?

O. S. A.

Mensklighetens historia är en ständig kamp emellan *idéer* och *intressen*; för ögonblicket segra alltid de senare, men i längden alltid idéerna.

Emilio Castelar.

När ett folk står i begrepp att bilda och framarbete något nytt, är det en tacksamhetspligt att lägga märke till de förtjänster det gamla, som nu skall skrinläggas, verkligen har haft. Genom att uppfylla denna pligt, betryggar man sig bäst emot det öfverilningens felgrepp att bortkasta just det, som nödvändigt måste bevaras.

Rasmus Nielsen.

Samskolor.

Frågan om samfäld undervisning för gossar och flickor är icke ny; i Amerika och England har den varit ifrigt debatterad och äfven praktiskt pröfvad genom läroanstalter i stor skala, särskildt i det förstnämnda landet. Hos oss var det, om vi ej misstaga oss, fröken Anna Hjerta (nu fru Retzius), som vid ett skolmöte första gången framhöll fördelarne af skolor för flickor och gossar samfäldt. Enstaka försök att förverkliga denna idé hafva under senaste år gjorts såväl i Sverige som i Finland och Norge. Vid 1885 års riksdag förekom ett förslag om flickors tillträde till de högsta klasserna af statens läroverk. Under debatten härom yttrade Hr Hedin, *att staten handlade klokast och bäst, i afseende så väl på saken som på penningfrågan, genom att bereda tillträde för flickor till alla de statens läroverk, hvilka icke äro fullt upptagna af lärjungar.* (Se Fr. Br. F:s meddelande, N:o 3). Detta förslag har samme man nu återupptagit i förändrad form, i det han helt nyss, under pågående riksdag, framlagt en motion *om de allmänna pedagogiernas och läroverkens öppnande för kvinnliga elever.* Frågan om samundervisning har sålunda blifvit en fråga för dagen, hvilket ger Dagny en osökt anledning att upptaga ämnet.

I den tillfälliga, begränsade formen af Hr Hedins fjolårs förslag torde de flesta vänner af flickskoleundervisningen, hvilka känna de svårigheter, som möta uppsättandet af en god flickskola i mindre kommuner, utan tvekan helsa samskolan välkommen. Såsom genomgående fastställd princip för hela ungdomens uppfostran torde deremot samundervisningsidéen ännu böra med mycken varsamhet behandlas, under lugnt öfvervägande af dess både fördelar och faror, samt med noggrann pröfning af de särskilda anordningar skolan, grundad på denna princip, kan komma att kräfvat.

Vi skola säkert mer än en gång få anledning att från denna sida upptaga idéen till skärskådande. Här lemna vi under tiden med nöje ordet åt en absolut samskolevän, ehuru vi ej obetingadt kunna instämma i alla hans entusiastiska uttalanden.

Red:n.

Frågan om gossars och flickors gemensamma undervisning sammanhänger på det innerligaste med kvinnofrågan i sin helhet, ja hon utgör rent af en integrerande del af densamma, så att ej gerna någon kan intressera sig för den senare, utan att äfven följa den förra med deltagande.

Ty vill man omdana ett menskligt förhållande, måste man framför allt se till, hvarifrån detta härleder sig och vid detsammans rot börja sin reformatoriska verksamhet. Men allt menskligt går med sina rötter tillbaka till barndomen. Under densamma utsås vanligen de onda eller goda frön, hvars frukter vi ej sällan skönja först i mognare år. Förgäfves vore derföre att arbeta på likställighet mellan könen, på att åt qvinnan förvärfva lika rätt som mannen till utveckling, sjelfständighet, sjelfförvärf och del i mensklighetens stora kulturarbete, om man icke börjar med barnen.

Hade man derföre kunnat gå i rätt ordning vid lösningen af kvinnofrågan, borde man egentligen just hafva börjat med att arbeta för *samundervisning och samuppföstran*.

Gossen och flickan på sin moders knä drömma ej om de konstgjorda skiljemurar, hvilka en i vissa afseenden på orätt spår kommen civilisation skall mellan dem timra allt högre och högre för hvarje år de lefva. Det är tyvärr endast i barnkammaren — nej, icke ens der, annat än under de allra första åren — som man slipper att höra talas om denna åtskilnad. Det dröjer ej många år, innan gossen och flickan lärt sig, att de tillhöra olika släkten med skilda vägar, skild undervisning, skild behandling. Hvad som är godt, rätt och passande för den ena är ej alltid godt, rätt och passande för den andra. Gossen skall göras så manlig, så positiv som möjligt, flickan så qvinlig, d. ä. så negativ som ske kan. Och så följer man i allt de tvenne häfdvunna recepten för bildandet af manliga och qvinliga karaktärer, glömmande att högt *öfver* båda dessa ideal står *det gemensamma, det sant menskliga*.

Förgäfves stretar moder natur emot. Hon gifver det ena menniskobarnet ett aktivt, det andra ett passivt skaplygne enligt helt andra grunder än könsbestämningens mera oväsentliga princip. För henne gäller i de flesta afseenden *individ*en, ej könet. Hon lägger stundom den forskande tanken, den kraftfulla viljan i flickans själ, det veka, drömmande sinnet i gossens håg. Men för föräldrar och uppföstrare betyder detta vanligen så föga. »Tänk icke så mycket, tala icke så ifrigt», säger man åt flickan. »Hvad är detta för oqvinliga resonsemanger, hvad angår det dig, en ung flicka, huru dessa ting hänga samman — eller icke samman? Sköt du dina skalor och din sömnad, det der angår dig ej». Men till brodern heter det: »Hvilken omanlig pojke, hvilken odåga, hvilken drummel! Skall du sitta inne och hålla din mor i förklädesbandet! Ut med dig och lek och slåss med de andra pojkarne!» — Och så våldföres naturen i inbillning, att man dermed lyder naturen.

Det är tid, att denna irring upphör och *individ*en kommer till sin rätt. Hvilken fond af kraft förspilles ej under de häfdvunna försöken att stöpa hvardera könet i hvar sin form. Menskligheten har

t. ex. ej längre råd att med dryga kostnader tubba och tvinga fram till högre studier den stora skara af ynglingar, som ej vilja eller duga att studera och deremot tillbakahålla och hindra den kanske lika stora skaran af unga qvinnor, som brinna af kunskapstörst. Samhället förlorar mycket på ett sådant förfaringssätt, ty alla snedvridna förhållanden hämnas sig. Och sant säger M:me de Staël: »Efterliknandet är ett slags död, emedan det beröfvar hvar och en dess af naturen gifna sätt att vara till.» Derföre »*fair play!*» Vi begära intet annat.

Må man ej missförstå oss! Vi mena visst ej, att hos mannen är oförmågan, hos qvinnan förmågan. Vi förbise ingalunda könens olika skaplygne. Vi ha alldeles klart för oss, att f. n. åtminstone är mannen i allmänhet mera anlagd för klokhet och styrka, qvinnan mera för innerlighet och värme. Och vår sträfvan är ej att få dessa anlag utbytta. Ty hvad vore väl dermed vunnet? Vi fordra blott — jag upprepar det — »*fair play*» — plats, utrymme för den unga kraften. *Lika vilkor att utveckla sig uti, lika frihet, samma förmåner!* Först då dessa erhållits, kunna vi vedervåga en bestämning med afseende å hvad som är mannens eller qvinnans sanna natur. *Nu vet man det ej!*

Lägg tvenne lika frön i jorden; men nedmylla det ena i en kruka och ställ den i ett källarhvalf och plantera det andra i Guds fria natur, på en i allo gunstig plats. Och kom sedan och klaga öfver att de plantor, som uppskjutit ur dessa frön, blifvit så olika, att den ena blifvit färglös, svag och förkrympt, under det att den andra blifvit stark och kraftfull. *Men så gör man.* Först sedan ett par generationer förgått efter det att qvinnofrågan vunnit sin slutliga lösning, torde man vara berättigad att definiera orden »mannens och qvinnans natur». Nu är denna ofta alls ej någon »natur», utan mer eller mindre en konstprodukt.

Ännu ett missförstånd vilja vi förebygga. Må man ej tro, att vi glömt att uppfostran har till mål ej blott att utveckla naturen, utan ock att leda, forma och tukta densamma. Vår ifver för individualitetens utveckling går ej derhän, att vi vilja låta de ondaanlagen frodas, så väl som de goda, låta ogräset växa jemte hvetet. Vi påstå blott, att *intet är en dygd för qvinnan, som ej också är det för mannen, intet en synd för henne, som ej också är det för honom.* Eller bör ej mannen lika så väl som qvinnan fostras till att blifva mild, fördragsam, blygsam, renhjertad och from? Bör ej qvinnan såväl som mannen hafva sinne för rätt, blifva sann, öppen, kraftfull, modig, företagsam? Och *just derföre att könens skaplynnen härvid äro något olika, böra de uppfostras tillsammans och uppfostras lika för att hjälpa hvarandra, hvar med sin gåfva.*

Man klagar t. ex. öfver huru *oqvinliga och råa* flickorna skola blifva genom den ifrågasatta samuppfostran. Man erkänner således, att det nuvarande systemet gör gossarne oborstade och råa. Men låt oss då för all del få samskolor, nu ej längre endast för flickornas skull, utan lika mycket för *gossarnes*. Dock hvem blir det väl, som i framtiden kommer att lida under den ej så sällan förekommande manliga råheten, om ej just qvinnan, hustrun, barnen? Må flickan

derföre gerna — under trogna lärares och lärarinnors skydd och bistånd — hålla till godo med en råare lekkamrat i ungdomen, blott detta hjälper henne att undgå en rå man i framtiden! Må man ej skygga för att låta qvinnan börja sin rôle som sedernas förmilderska redan i ungdomen! Ty erfarenheten har visat, att det qvinnliga elementets dämpande och tyglande inflytande aldrig, vare sig i samskolorna eller i umgängslifvet, förnekat sig, der det fått göra sig gällande.

Men ej blott gossarne skulle vinna på denna samuppfostran; flickorna skulle derigenom, å sin sida, förlora en del af sin flärdfullhet och ytlighet samt få ett sannare och hurtigare väsen. Ty så nära äro mannens och qvinnans öden med hvarandra förbundna, att hvarje rättvisa, hvarje verklig förmån, som beviljas släktets ena hälft, med kraften af en oemotståndlig naturlag också kommer det andra till godo.

Samundervisningens motståndare framhålla vanligen *tvenne* faror såsom öfverhängande, derest flickor och gossar skulle komma att gå i samma skola: *den moraliska faran och faran för öfveranssträngning.*

I afseende å de ungas *sedlighet* fruktar man det värsta. Hvilka kärleksintriger skola ej spinnas, säger man. Kurtis, hemliga möten, hemlig brevexling, brådmogenhet, förhastade förlofningar, m. m. anser man skola blifva en gifven följd af samundervisningen. Men har då icke samundervisning redan faktiskt existerat i vårt land, jag vet ej huru länge, utan att man hört talas om alla de der förskräckliga följderna? Eller skulle det endast vara *folkets* barn, man utan skada för deras moralitet kan tillåta arbeta tillsammans? Skulle det vara farligare att låta de s. k. bättre klassernas ungdom uppfostras och undervisas gemensamt? Borde ej tvärtom dessa vara mera skyddade för alla faror af denna art, till följd af den närmare omvårdnad de åtnjuta i hemmet?

Nej, långt ifrån att samskolorna skulle öka farorna i moraliskt afseende, är det *just i sedlighetens namn vi yrka på denna reform.*

När gossar och flickor tidigt vänjas att vara tillsammans i arbete och — hvarföre ej — äfven i lek; när ynglingen och jungfrun få fritt täfla med hvarandra i allvarliga studier; när de få lära känna hvarandras förmåga och skaplynne; när de ej längre blifva för hvarandra det hemligt fruktade, hemligt åtrådade, obekanta, mystiska något, som sätter deras fantasi i verksamhet och omtöcknar deras omdömesförmåga; när de ej mera få höra: »akta dig, här är en fara», så snart någon af det motsatta könet nalkas, utan man lärt sig se hvarandra med vakna, nyktra ögon: så skall ett stort steg till ett naturligare, enklare, sannare förhållande mellan könen och dermed till mensklighetens sedlighet och lycka vara taget. Samuppfostran har lika som hela qvinnofrågan icke ringare innebörd än detta.

Ännu i våra dagar hör man ej sällan den unge mannen med en odräglig själfgodhet, med ett förakt, han ej ens alltid vårdar sig om att dölja, tala om *qvinnan såsom ett lägre väsende*, såsom ej på långt när egande samma intelligens och andliga duglighet som han själf, skapelsens herre. Och denna ingrodde föreställning är en af de aldra djupaste grunderna till den dåliga behandling hustrun sedan så ofta i hemmet får erfara. Mannen hör från tidigaste år talas om

sin öfverlägsenhet och qvinnans underlägsenhet — och ett så ljufvigt bådskap anammar man gerna — helst alla samhällliga anordningar tjena till att inskräpa detsamma.

Men låt mannen i barndomen ha setat på samma skolbänk som flickan; låt honom ha fått anstränga sig dagligen och stundligen för att ej låta sig öfverglänsas af de qvinliga kamraterna, och det der öfverlägsna föraktet skall, det tro vi, få litet svårt att slå rot. *Aktningen för qvinnan skall blifva en af samskolans skönaste frukter.* Ynglingen skall börja bemöta den unga qvinnan, kanske med något mindre fjeskig artighet, dertill är minnet af kamratskapet ännu för färskt, men med mera *verklig högaktning*. Han skall lära sig att i henne se sin *like*, skall göra mera för att vinna hennes aktning och båda skola lära att bedöma hvarandra mera efter det verkliga menniskovärdet, än som nu hufvudsakligen sker efter yttre fördelar, såsom skönhet och rikedom. Och de unga skola, när kärleken dem emellan vaknat, på den solida grunden af verklig kännedom af och aktning för hvarandras karaktärer uppbygga en äktenskaplig lycka, varaktigare och djupare än den nu vanliga.

Kommer så faran för *öfveransträngning* till kropp och själ. Qvinnan kan ej täfla med mannen i fråga om kunskapsförvärf, säger man; hon är ej anlagd derför, hon skall spränga sig på försöket. Endast *erfarenheten* kan afgöra detta, och hon visar, att dessa farhågor äro öfverdrifna. Vi hänvisa i detta afseende närmast till en artikel i Aftonbladet, n:o 72 b för i år: »Studiers inverkan på flickors helsa», hvari med klara sifferuppgifter visas, »att studierna i stället att försämra flickors helsa, tyckas ha varit välgörande för densamma». Af 705 tillfrågade amerikanska flickor ha 79 procent uppgifvit, »att de efter slutade studier voro vid förträfflig helsa», ehuru detta ingalunda så allmänt var fallet, då de började dem. Och uppgifter från andra håll bekräfta detsamma. Der qvinnan fått göra försöket, har hon således lyckats. Hon har ej i något afseende blifvit efter sina manliga kamrater. Hvar och en, som undervisat båda könen, vet ock, att flickan snarare står framför än efter gossen i snabb uppfattning och framför allt i ifver, flit och håg för studierna. Kanske har flickans fysiska kraft ursprungligen varit mindre än gossens, men hon har på de farligaste stadierna, i skolans högre klasser, hushållat bättre dermed. Det quantum lifsmod och nerfkraft, som ynglingen understundom, särdeles vid högskolorna, nedlagt i glaset, bortslösat vid spelbordet eller i de nattliga orgierna, har den unga qvinnan vanligen sparat ihop att dermed fylla de luckor i arbetet, som hennes ringare kroppskraft kunde ha låtit uppkomma.

Och för öfrigt — klagas det ej lika mycket öfver gossars öfveransträngning som öfver flickors? Det skall väl komma båda tillgodo, när de väntade stora reformerna i undervisningsväsendet genomföras som skola göra läroverket ej blott till en skola för universiteten, utan *för lifvet*. Och vi hoppas, att de modifikationer i undervisningsplanen, som *måste* göras, om principen om samundervisning blir erkänd, skola leda till fördel för ej blott flickan, utan äfven gossen.

Gå vi nu att betrakta särskildt förhållandena i vårt land, så framställer sig ännu en synpunkt, *den ekonomiska*. I ett fattigt land som Sverige, eger denna sida af saken synnerlig vikt och kommer väl och troligen att blifva den, hvilken på andra kammarens majoritet kommer att visa sig ega största öfvertalningsförmågan, då det gäller att bifalla eller förkasta Herr Hedins motion. Man brukar anse det som en otur, då man i en familj får många döttrar, och det är tydligt, att så länge staten endast sörjer för gossarnes uppfostran, är detta ur ekonomisk synpunkt visserligen fallet. Huru skall icke t. ex. den stackars underordnade tjänstemannen med 4 à 5 flickor sucka och vändas öfver sitt olycksöde, då antingen hälften af hela hans årslön skall gå åt att hålla dem i en högre flickskola eller de stackars barnen få blifva utan grundligare undervisning och låta sig nöja med att på bildningens steg stå några pinnar lägre än deras far och mor och umgängesvänner. Under tiden sänder hans medbroder i embetet, med samma lön som han, sina 4 à 5 gossar nästan afgiftsfritt i statens skolor. Och i sinom tid ser han dem ha fri väg öppen för sig hvart som helst i lifvet, ja till statens högsta platser, om de duga därför. *Är detta rättvisa?*

Och dock finnas, som vi alla veta, här och der i landet goss-skolor med några få lärjungar, hvilka hvardera kosta staten jemförelsevis enorma summor, under det att flickskolan på samma ort kanske dukar under i striden för sin existens, eller åtminstone misslyckas i sitt bemödande att hålla undervisningen någorlunda i jernhöjd med den, som kan bestås i goss-skolan.

Men ha vi råd till ett sådant slöseri i dessa bistra tider?

Ty ville någon göra sig det besväret, att räkna ut, huru många tusen kronor årligen skulle inbesparas å terminsafgifter för flickorna genom att låta dem fylla bänkarne i de goss-skolor, der tomta sådana finnas, skulle de säkert visa sig vara icke så få.

Så orimliga förhållanden tarfva ändring. Och vi hoppas, att det steg till en ny sakernas ordning, som Herr Hedins motion innebär, måtte blifva uttaget. Visserligen har man en mängd hänsyn att taga, då den princip, vi förordat, skall praktiskt tillämpas. Bland annat anse vi, att samskolan bör ha både qvinlig och manlig lärarepersonal, hvarjemte qvinnor böra deltaga i skolorådet; men i alla dessa detaljer kunna vi ej nu ingå. Vi ha blott velat framställa saken i sin allmänlighet och framhålla de hufvudgrunder, som synas oss tala för samundervisningens införande.

Confidens.

Småprat från Köpenhamn.

Ni har mitt löfte att få höra något om Kielland. Välan! Se här! I Stavanger högt uppe i Norge lefver en högt ansedd handelslägt, som bär namnet Kielland!

För en del år sedan var konsul Zettlitz Kielland denna slägts hufvudman och en slags enväldsherskare i denna rika stad, hvars innevånare sågo upp till honom som undersåtarne i ett tyskt småfurstendöme till sin monark.

Han regerade och styrde med en lika fast som mild hand, och hans gästfria hus var i flere än ett afseende likt ett litet hof, till hvilket det ansågs som en ära att bli inbjuden.

Om — och huru — inom denna kanske något patriarkaliska monarki en republikansk filial bildade sig under tidernas lopp, är icke här stället att berätta — alltnog, märkvärdiga krafter rörde sig inom det Kiellandska hemmet, och den dag kom, då ett af husets äldre barn, en dotter, drog ut i verlden för att med eget, sjelfständigt arbete skaffa sig en oberoende ställning i lifvet. Hon blef målarinna och har bosatt sig i Paris.

Och så sonen, Alexander Lange Kielland, hvars mor liksom hans farmor var dotter af en framstående prest. Naturligtvis skulle han gå samma väg som släkten, bli mecenat och stor man på samma område som fadern, det merkantila.

Det gick utmärkt. Han gifte sig vid tjugotre års ålder och blef egare till ett ståtligt tegelbruk. Nu fullständigt »grand seigneur» lefde han bland de menniskor och som medlem af den krets han senare så mästerligt skulle skildra, den rika börsaristokratien. Tidigare hade han ju i Kristiania som student och juridisk kandidat haft tillfälle att lefva sig in i hufvudstadens akademiska och byråkratiska verld. Öfverallt, dit han kom, observerad och firad, intog han ständigt en första plats som bal-lejon. Den unge vackre och eleganta bruksegaren blef naturligtvis ofantligt uppburen af alla de unga flickor, som kommo inom hans horisont, och ehuru ingen då kunde ana hans framtida storhet, stod hans bild likväl omstrålad af en skinande gloria i en hop flickhjärtan.

Men, som sagt, han gifte sig snart med en ung och vacker qvinna, hvilken ägde alla de egenskaper, som kunna fångla en man och göra ett hem behagligt. Efter några års lif i hemmet blef honom dock »stugan för trång», och han beslöt att »se verlden». Han flyttade med hustru och barn till Köpenhamn, och slog sig ner der för att vara med om det vaknare lif han trodde sig finna i Danmarks vackra hufvudstad.

Efter något års vistande här gick det Kielland, som det går mången, den der tror sig befinna sig midt i Europa, då han gör sitt första intåg i Köpenhamn. Han såg, att han misstagit sig . . .

Och — det återstod inte annat än att taga steget »till världen» fullt ut. Han reste till Paris, Europas hufvudstad. Denna gång var det intet misstag mer. I den landsändan fins det nemligen en märkvärdig jordmån, bördig för odlandet af alla möjliga örter, både ogräs och hvete . . .

Tegelfabrikören från Stavanger — han sådde ut sitt korn och kom hem med vinst — en skäppa af ädel skörd. Det var visserligen bara en liten bok, till det yttre helt obetydlig, den bar titeln »Noveletter» och såg ut som böcker äro mest, men — det var intet mer eller mindre än en mästars arbete, en bit fin och äkta konst, som uppenbarade sig häri.

Boken kom ut, upplaga efter upplaga, och medan hela den literära nordnorden solade sig i glädjen öfver denna vackra morgonrodnad för norsk diktning, skrefs »Garman et Worse», en roman, som med sina ur Kiellands närmaste krets hemtade urtyper, än ytterligare stadfäste sin mästars rykte.

Icke ett år efter den tid *firman* Alexander L. Kielland upphört att finnas till talade många i det bildade Skandinavien, då det blef fråga om nordisk diktkonst i ett andedrag om de *fyra* store: Ibsen, Björnson, Lie och — Kielland. Firman »*Garman et Worse*» hade gjort namnet odödligt, den nye profeten hade sagt ord, som kommit mången att bäfva . . . och Norges rykte spreds genom honom i allt tätare kretsar, längre och längre bort utom nordnorden.

Norges natur och folk, så som de blifvit skildrade af Kielland, attraherade och gaf icke liten fart åt turistströmmen, hvilken alltmer riktats åt de höga fjällen; hans berättelser, öfversatta på franska, tyska och engelska, spredde ett egendomligt och nytt intresse öfver lifvet deruppe, och från vester tillströmmade en del resande, enkom för att se det land, som frambringat Kiellands typer.

Och med hvilken förtjusning lästes han icke i Sverige och Finland! Hans talens smidighet och elegans, formens fulländade skönhet och finess gaf det skildrade stort behag, på samma gång innehållet alltid innebar något viktigt inlägg i striden för rätt och sanning, i kampen mot småsinne, lumpenhet och synd, om det ock måste erkännas, att han ej sällan slog öfver målet och i iveren att öfva rättvisa till förmån för »de små», blef orättvis mot »de stora». Satirikern stod från början färdig rustad. Med slipad stilet gjorde Kielland sina utfall, — måttade säkert på samhällssären och opererade här och der, hvar han ansåg det af nöden, alldeles känslolös för om det gjorde ondt, bara han kunde hoppas på bättring efteråt. Än stack han som en skicklig kirurg sin sond in i örat som ej hörde, än i ögat som ej såg . . . Lidandet hos de förtryckta i samhället väckte hans varmaste sympati, fattigdomen hvilken han ansåg som ett så stort ondt, rörde honom djupt . . .

Kort på hvarandra följde så några mindre arbeten: »*Fra scenen*», »*Nya noveletter*», romanen »*Arbeidsfolk*», julberättelsen »*Else*», »*To noveletter fra Danmark*» och »*Skipper Worse*», den kanske förträffligaste af alla hans arbeten, hvari han med öfverlägsen kraft behandlar Norges religiösa väckelseperiod i slutet af förra och början af detta århundrade.

Ändtligen utkom år 1883 romanen »Gift» och dess fortsättning »Fortuna». Under ett års tid intet. Vål underrättade påstå, att till våren ett större arbete utkommer af den alltjemt flitige, nu trettisju-årige arbetaren — —; med trovärdigaste min försäkrar han likväl själf, att han sagt sitt sista ord, att han porträtterat slut på hela sin by, och att hans fasta beslut är att bli postmästare eller tullbetjent i Stavanger.

Han sjelf, ja! Ett sjelf i ytterligaste motsats till hvad man föreställer sig efter att blott ha känt honom som författare. En figur — ståtlig och putsad som en festligt flaggprydd skonert på insegling i hamn en vacker söndagsmorgon, ljus och skinande, med ögon som pilar och en quick mun, som gerna ler. Det är icke utan att man häpnar öfver att se »blåa bandet» pryda hans rock. Det har för icke länge sedan berättats, att Kielland inte i alla afseenden hade ett helgons principer i fråga om livvets njutningar — hans ungdomliga hy talar emellertid nu mera om mjölk och bär än om någonting annat; hela saken kunde kanske, om man tog reda på förhållandena närmare, belysa drag af karaktärsfasthet, som torde inge respekt . . . Det är icke alltid moralpredikanten sjelf är ett mönster.

I vinter har Kielland vistats i Köpenhamn några månader. Han gjorde naturligtvis uppseende, hvarhelst han visade sig, och var, som alltid, följd af damernas beundrande blickar. En äldre, men ännu mycket modern fru gjorde till och med på gatan ett par fåfånga försök att få tala med den store mannen för att få en autograf. Han ville icke. Och fastän man försäkrade honom, att ifrågavarande dam på nära håll hade utmärkta ögon, riktigt smäktande, oemotståndliga, bruna ögon, ville han ändå icke. »Men», frågade man skämtande, »om hon kommer till er, färdig att ge en kyss för en enda liten rad af er penna, vägrar ni ändå?» »Mig kysser man icke», skrattade Kielland, »jag sticker med mina "fadermördare", jag sticker, jag sticker, jag sticker».

Hans konversation sticker icke sällan, men bländar ofta, och blir, då han är på det rätta humöret — det angenämaste och mest lärorika jag hört.

Ina Lange.

Rätt eller orätt?

Med anledning af *Alfhild Agrells* skådespel »Ensam»¹

Såsom i föregående häfte omnämnts har allmänheten delat sig i tvänne läger med afseende på uppfattningen af ofvannämnda skådespel.

¹ Här i korthet gången af detta stycke. Efter att som helt ung hafva fallit offer för en usel förförare, har Thora vägrat att, enl. sin mors önskan, skiljas vid sitt barn för att dölja sitt fel. Hon har i stället lefvat endast för sin dotter, »uppfostrande sig sjelf, renande och sofrande, så att bara det bästa skulle återstå för henne». Ehuru lefvande i alla hänseenden ett aktningvärdt och sjelfuppoffrande lif, mötes likväl Thora så väl som hennes dotter Yngva från alla sidor af misstro och förakt, och när den senare vunnit en ung mans kärlek, fordrar dennes fosterfar, protokollsekreteraren Eksköld, att fläcken på Yngvas börd skall utplånas genom att modern låter viga sig vid sin forne, nu i laster och utsväfningar ytterligare nedsjunkne förförare. Thora vägrar, Allan förskjutes af fosterfadern, Yngva öfverger modern och de unga besluta att med eget arbete bereda sin framtida lycka.

Vi mena nu ej här de båda yttersta flyglarna, der man antingen absolut förkastar eller obetingadt gillar, utan vi tänka på de mera sansade och lugnt pröfvande granskare, hvilka hafva öga för både felen och för tjensterna i stycket, men likväl stanna i olika omdöme om detsamma. Å ömse sidor anser man det motsatta omdömet grundadt på en »missuppfattning» af förf:n mening, och för att bereda läsaren tillfälle att opartiskt döma mellan båda, vill Dagny här framlägga sin åsigt i ämnet till jemförelse med »Teatervännens».

I en punkt äro vi fullt ense: det är i anmärkningen mot *det moderna sededramats slapphet i behandlingen af qvinnans fall*, och vi helsa med glad tillfredsställelse de allvarliga ord Teatervännens derom yttrar. Det ligger tvifvelsutän om fara i den af Alex. Dumas införda och sedan allt mera kring sig gripande seden att *upphöja den fallna qvinnan till hjeltinnan par préférence i diktens verld*, och Alfhild Agrell har redan tvänne gånger skattat åt detta mod. Det är sannt också, att förf:n föga eller intet bryr sig om att förklara möjligheten af sådana viljekraftiga och rättsinnade qvinnors fall, som Walborgs i »*Dömd*» och Thoras i »*Ensam*», och att hon derigenom lätt kan komma läsaren att finna sådana qvinnors fall vara en, i och för sig, ej synnerligt beaktansvärd sak, hvilken först af förförarens dåliga handlingssätt och allmänna opinionens orättvisa får någon djupare betydelse. En sådan slutsats *kan* verkligen dragas af *Dömd*; men i *Ensam* är i vår tanke denna svaghet i den etiska behandlingen af problemet upphäfd.

Det vill likväl vår teatervän och hans liktänkande icke medge, utan menar, att förf:n sätter Thoras fel i paritet med protokollsekreterarens af svartsjuka dikterade förtegenhet, ja, att hon rent af urskuldar henne och låter Thora urskulda sig sjelf dermed, att hon — icke visste att hennes förförare var gift!

Det är i denna punkt vi alldeles skilja oss från Teatervännens och tro, att han missuppfattat förf:n — något hvartill möjligen de spelande ha kunnat bidra. Läser man uppmärksamt igenom stycket, så möter man straxt i början sådana uttalanden af Thora om sig sjelf, som fullkomligt måste jäfva hvarje misstanke, att hennes skuldmedvetande slumrar. Se t. ex. uttryck sådana som dessa: »*Mitt barn är min eldröda bokstaf*», sid. 10 (hänsyftning på skamtecknet »the scarlet letter» i Hawthornes bok af samma namn). — »*Man lär att förlåta alla utom sig sjelf*», sid. 13. Till svar på doktors fordran, att hon skulle sätta fru-titel framför sitt namn, svarar hon, sid 8: »*Hvad skulle ni säga, om en person, straffad för stöld, låte på sitt visittkort trycka: hederlig karl?*» Sid. 87 säger hon till sitt barn: »*Jag har brutit mot mig sjelf . . . Låt mig bära min skam.*» Dessa och dylika uttryck böra ju icke kunna missförstås. Det enda, som möjligen *kan* leda omdömet på villospår är Thoras ord till protokollsekreteraren sid. 70: »*Ni teg . . . när jag kunnat räddas från oändliga qual genom ett enda ord*» (om han näml. omtalat, att den man hon älskade var gift). Men att antaga, att hon härmed vill *ursäkta* det felsteg, hvaraf hon likväl ännu i dag så djupt känner och erkänner skammen, det är i vår tanke en missuppfattning af förf:ns mening. Orden innebära nämligen endast, att Thora icke skulle tillåtit sig att älska mannen, om hon vetat, att han var gift.

I ännu en viktig punkt — den hufvudpunkt, kring hvilken handlingen i stycket rör sig — har allmänhetens omdöme delat sig, likasom också vårt skiljer sig från Teatervännens. Det är i fråga om *huruvida Thora hade rätt i sin vägran att låta viga sig för sken skull med en föraktlig man, för att derigenom bereda sin unga dotter ett lyckligt äktenskap*. Här gäller det icke mera en missuppfattning i en eller annan riktning, utan en ren principfråga.

Vår Teatervän tillämpar på Thoras vägran det gamla ordet: »högsta rätt kan vara högsta orätt», och ganska många anse med honom, att denna vägran var en onödig och förkastlig grymhet. Vi kunna förstå, att denna uppfattning kan råda, både hos dem, som anse vigseln för en aldeles betydelselös ceremoni, utan all slags helgd eller förpligtelse, och hos dem, som betrakta äktenskapet såsom ett slags försörjningsanstalt, till hvilken man, i brist på kärlek och aktning, endast behöfver å ömse sidor medföra vissa yttre fördelar jemte afsigten att göra lifvet så drägligt för hvarandra som möjligt. Men att *de*, hvilka tro på helgden af löftet att älska i lust och nöd, och som betrakta det deraf beseglade äktenskapet såsom det innerligaste och heligaste af alla etiska förhållanden menniskor emellan, — att *de* kunna yrka, att denna förbindelse under vissa förhållanden må missbrukas till en lumpen, osann förevändning för tillfredsställelse af en falsk opinion och en oäkta rättskänsla, det ha vi svårt att fatta. Det kan förklaras endast genom antagandet, att man af gammal vana vid fru Staëls princip »att qvinnan endast har att underkasta sig opinionen», förgäter huru orättfärdig denna opinion är. Detta synes oss fru Agrell på ett slående sätt hafva framhållit. Visserligen har i »Ensam» likasom i allmänhet i den moderna dikten, det uppställda spörjsmålet om rätt och orätt drifvits till sin spets. Sådana problem som det ifrågavarande uppstå kanske ej ofta i det verkliga lifvet; men de lämpa sig dock förträffligt till pröfning af den under debatt ställda principens hållbarhet. Principen kan här uttryckas som följer: »Verlden bör vägra att erkänna såsom hederlig hvarje qvinna, som fallit, har hon än sonat sitt fel med ett långt lif af renaste kärlek och pligtstrohet; men samma verld bör vara redo att godkänna som aktningvärd denna qvinna, så snart hon, genom att vid altaret aflägga ett falskt löfte, gifvit sig sken af att vara en föraktlig mans hustru.»

Det är denna princip, som verlden tillämpat gent emot Thora och låtit med ännu större grymhet drabba hennes oskyldiga barn; det är den, som protokollsekreteraren hyllar, då han föreslår giftermålet, den, för hvilken sjelfve den skarpsynte och frisinnaede doktorn böjer sig. Men skall också allmänheten och kritiken göra sig solidarisk med dem? Skola också vi, som hylla den grundsats om mans och qvinnans likställighet inför moralen, hvilken sträfvar att komma till genombrott i nutidens medvetande — skola också vi böja oss för den orättfärdiga principen och klandra Thora, i stället att klandra protokollsekreteraren, hvilkens förvända rättsbegrepp allena uppställt hindret för de ungas lycka? Vi kunna icke tro, att vår Teatervän, om han sett saken från denna sida, velat gå in härpå. Att för öfrigt de ungas lycka framhållas såsom långt mera tryggad genom Thoras handlings-

sätt, hvilket uppkallar deras viljekraft och arbetsmod, än den skulle varit under hägnen af en moders lögn och en lysande ställning, som gjort hvarje själfansträngning öfverflödig, det är ett vackert drag af förf:n, som visar hur djupt hon fattat sitt ämne. Det är också för den ensam lemnade modern en tröst, som mildrar intrycket af hennes eljest allt för hårda öde.

Vi hafva härmed i korthet framhållit de olika uppfattningar, som delat åskådarna af fru Agrells »Ensam» i tvänne läger. Men det finnes ännu ett tredje, om ock fätaligt sådant. Det utgöres af dem, för hvilka Thoras fall bestod endast deruti, att hon hängaf sig åt en man, som var ovärdig hennes kärlek; hvaremot i motsatt fall hon så väl som hennes älskare förmenas hafva varit i sin goda rätt.

Denna för kvinnan likasom för kärleken förnedrande uppfattning innebär en motsatt och ännu långt större fara än den, som vill förherrliga just den fallna kvinnan och se i henne ett skuldlöst offer. Vi varna på det allvarligaste för båda dessa missriktningar, men vi tro icke, att fru Agrells märkliga stycke för någöndera erbjuder minsta stöd. I vår tanke är »Ensam,» i trots af vissa svagheter, ett i sedligt så väl som i dramatiskt hänseende godt arbete, för hvars upptagande på den Kongl. scenen man må vara Kongl. Teaterdirektionen tacksam.

Några ord om Daniel Sten och Stella Cleve med anledning af ett bref.

Vi hafva ej velat underlåta att meddela det hufvudsakliga af den stränga dom öfver »Sämre folk», som förekommer i nedan införda bref från —y. Delvis är den tvifvelsutän välförtjent. Det gifves diktämnena så låga, att man icke behöfver varna för dem och knappast kan göra det i detalj utan att nedsätta sig själf och sina läsare; det gifves andra så osunda och naturvidriga, att de bortstöta hvar och en icke redan till sin natur förskämd läsare. Till vår bedröfvelse måste erkännas, att 1885 års litteratur bjudit på tvenne sådana alster af kvinnohand: »Sämre folk» af Daniel Sten och »Berta Funke» af Stella Cleve. Vi ställa båda under samma stränga dom, som vår korrespondent fält öfver den förstnämnda; men vi uttala med afseende å Daniel Sten den fasta förhoppningen, att det må vara sista så väl som första gången hon missbrukat sina goda gåfvor till att skriva något dåligt, och vi hafva så mycket mera skäl för detta vårt hopp, som första delen af hennes ifrågavande arbete är både rent tänkt och fint och vackert skrifvet.

Till den ärade Red:n af Dagny från . . . y,

Helsingfors.

Som tillägg till Dagnys korta uttalande i senaste häftet mot Daniel Stens »Sämre folk» och såsom landsmaninna till förf:n ytterst

obehagligt berörd af densamma, ber jag att med några ord få uttala ett lifligt känt ogillande icke endast af det *osanna* i hennes teckningar såväl af seder som karaktärer och förhållanden i vårt gemensamma fädernesland, utan ock af den *smutsiga naturalism*, hvori hon gett uttryck åt sina låga fantasier. Kritiken i Finland har äfvenledes varit skarpt klandrande och jag har förgäfvets väntat ett återljud deraf i Sverige. — — — — Sådana litterära alster, de må nu sedan *röja talang* eller icke, verka nedsättande på skönhetsinnet, såväl som på den moraliska finkänsligheten, och kunna hänföras till de ting, som komma ett folks förderf åstad. De äro ett undergräfningsverk, som till en tid, för dess skenbara oansenlighets skull, ringaktas, men, ohejdadt af oppositionen, och allt vidare fortsatt kan utveckla sig till ett fullfärdigt mullvadsarbete. — — — —

Må vi kraftigt och allvarligt ropa vårt: dömd! åt sådana fala alster af litterär verksamhet, icke minst då, när förf:n är en qvinna.

Hvarjehanda i qvinnofrågan.

Sverige. *Vetenskaplig afhandling af qvinna.* Vid Vetenskapsakademiens februarisammanträde inlemnade Prof. Warming till införande i Akademiens skrifter en afhandling af studeranden vid Stockholms högskola *Maria Levin*, kallad »Bidrag till hjertbladets anatomi hos monocotyledonerna».

Reformdrägten. Om reform af qvinnodrägten höll Professor *Curt Wallis* den 29:de sisl. Mars inför ett ganska talrikt auditorium ett med mycket intresse åhördt föredrag, hvori han särskildt betonade beklädnadsreformens *hygieniska* sida samt till sist föreslog bildandet af en *förening* till reformens genomförande. En teckningslista var till detta ändamål framlagd, hvarå efter föredragets slut ett trettiotal damer antecknade sig. — Föreningens årsafgift är bestämd till 1 kr. Medlemmar kunna allt fort anteckna sig å en i Samson & Wallins bokhandel utlagd lista.

Drägreformföreningen. I Lördags, den 17:de April, hölls i den Schwartz'ska skolans lokal ett af omkring 100 damer besökt möte, der nyssnämnda förening konstituerade sig. Stadgar antogos efter en animerad diskussion, nya medlemmar inskrefvo sig och en styrelse, bestående af 9 ordinarie ledamöter och 7 suppleanter, valdes.

Bazaren för små värnlösa flickor, som hölls den 23 och 24 mars, lemnade en bruttointkomst af omkring 11,800 kronor.

Qvinnors deltagande i stadsfullmäktigval. Vid det i slutet af sisl. mars hållna valet af stadsfullmäktige här i Stockholm hafva 131 *qvinno*r, personligen eller genom ombud, afgifvit sina vota, hvilka, efter den 100-gradiga röstskala, som gäller vid dessa val, representerat 3,912 röster. Detta är visserligen icke mycket, då man vet, att hufvudstaden redan år 1883 egde ej mindre än 4,340 röstberättigade qvinno och således i år säkerligen omkring 5,000; men jemfördt med

det obetydliga antalet af dem, som de föregående åren deltagit i valet till vår kommunalrepresentation, måste resultat anses ganska glädjande och bådär godt för framtiden.

Antalet röstande och röster i hufvudstaden å olika valkretsar synes af nedanstående tabell, som vi taga oss friheten meddela efter A. B.

	Antal	
	Röstande	Röster
Första valkretsen (Storkyrkoförs. och Kungsholmen).....	5	133
Andra valkretsen (Klara).....	24	890
Tredje valkretsen (Jakob och Adolf Fredrik).....	38	1,056
Fjerde valkretsen (Östermalm och Johannis).....	38	971
Femte valkretsen (Maria och Katarina).....	26	862
Summa	131	3,912

Finland. Finska qvinnoföreningen har börjat utgifva en tidsskrift *Framåt*, som i fria häften skall afhandla frågor rörande qvinnans deltagande i kulturarbetet. Det nyligen utkomna första häftet innehåller:

Hvad är qvinnofrigörelsens mål? — Läroverket för gossar och flickor i Helsingfors. — Klocktoner, af Alde. — Den nya aflöningsstaten för fruntimmersskolorna. — Finska qvinnors offentliga verksamhet, I. — Inga, af Alvilde Prytz. — Rättsfall. — Vid finsk qvinnoförenings årsmöte. — Notiser.

Norge. En af qvinnofrågans mest framstående förkämpar i Norge, Bankdirektör Berner, har nyligen i stortinget väckt en motion angående »förmögenhetsförhållandet mellan äkta makar».

Danmark. *Qvinliga studenter.* Privata underrättelser till Dagny gifva vid handen, att ej 7, som i förra numret efter otillförlitlig källa uppgifvits, utan 17 qvinnor f. n. studera vid Köpenhamns universitet, af hvilka 7 sislidit år togo studentexamen.

»*Dansk Kvindesamfund.*» Antalet af samfundets medlemmar, som den 31 Dec. 1884 var 547, har under år 1885 ökats med 153, så att det den sista sisl. December utgjorde 700 personer, deraf 517 qvinnor och 183 män.

»*Kvindelig läseförening*» höll den 14 Febr. sin årliga generalförsamling. Medlemsantalet hade under de 14 år föreningen egt bestånd vuxit från 71 till 558, hvartill kunde läggas 95 detta år anmälda nya medlemmar. Årsberättelsen visade att föreningen gick starkt och säkert framåt.

Österrike. *Qvinnofrågans utsigter.* Professor Henrik Gross, som skrifvit åtskilliga värderika arbeten om tyska qvinliga poeter och författare och som är en stor vän till qvinnans frigörelse, skrifver angående denna sak till en vän: »Jag hyser ingen omedelbar förhoppning om intellektuellt och materiellt framåtskridande för våra qvinnor, så länge ultramontanismen i dem har sitt förnämsta stöd.

Hustruns samtycke. En lag har utfärdats, att ingen gift man utfår pass till utrikes ort, om han ej medför bevis på att hans hustru uttryckligen samtycker till att han lemna landet.

Tyskland. *Skydd åt qvinnan.* Till den tyska riksdagens arbetarskyddsutskott har af representanten Halben inlemnats nedanstående förslag:

§ 135. Barnsängs kvinnor få icke under en tid af 4 veckor efter sin nedkomst sysselsättas i fabriker. På förordnande af läkare måste denna utslutning från arbete inträda redan 14 dagar före den antagliga tiden för nedkomsten och sträcka sig till 4 veckor efter densamma. Uppsägning eller afsked från arbetet tillåtes icke under denna tid.

§ 136. Arbeterskor, som ha ett hushåll att sköta, få icke längre än 8 timmar om dagen sysselsättas i fabriker. Arbeterskor, hvilkas barn ännu icke fyllt 14 år, få endast i det fallet användas i fabriker, att de kunna införa lokalmyndigheterna styrka, att barnen under moderns arbetstid stå under fullvuxna personers tillsyn.

§ 139 a. Användas arbetare och arbeterskor nattetid samtidigt i fabriker, skall det sörjas för, att ombyte af arbetslag för arbeterskor skall ske minst 2 timmar tidigare eller senare än för arbetare.

Ny kvinnosakstidning. Under beskydd af Kejsarinnan Augusta har ett nytt organ för kvinnofrågan, »*Die Emancipirte*,» börjat utgifvas och subskriptionslista å densamma sändts bland annat till alla officerare i den preussiska armén. De tyska kvinnosaksvännerna hafva i många år haft förmånen, att hos de qvinliga medlemmarna af kejsarhuset finna ett varmt intresse för och en kraftig hjälp uti deras sträfvan.

England. I Retford har man lyckats att få en Miss Mason vald till *fattigvårdsföreståndarinna*. De engelska kvinnorna hafva flera år varit valbara till denna viktiga befattning, ej blott till medlemmar af fattigvårdsstyrelsen. Men oaktadt man årligen gör stora ansträngningar för att få kvinnor valda till föreståndarinnor för fattigvården, till hvilken befattning hela deras skaplynne och erfarenhet ju göra dem så synnerligen lämpliga, äro dock af de 19,000 fattigvårdsföreståndareplatserna i England och Wales endast 40 besatta med kvinnor.

Federationen har den 16 sistlidne mars vunnit en glänsande seger, i det att den af densamma så ifrigt bekämpade »Contagious diseases' act» (lagen om smittosamma sjukdomar) då ändtligen af underhuset afskaffades. Denna lag har nemligen befordrat och så att säga legaliserat lasten, under det att dess sanitära värde visat sig vara högst tvifvelaktigt.

Qvinnans rösträtt. Just som Dagny lägges under pressen ingå underrättelser att mot billen angående qvinnans rösträtt har till parlamentet inlemnats 3 petitioner, men deremot för densamma 275 med 12,128 underskrifter. (Se sid. 97—100.)

Frankrike: *Qvinnor i undervisningsrådet.* I senaten har beslutats, att i hvarje departement två kvinnor skulle ega säte och stämma i undervisningsrådet, neml. föreståndarinnan för det normala lärarinneseminariet samt ännu en lärarinna, som departementets samtliga offentliga lärarinnor egde att inom sig utse. Då saken var före i senaten, slöt utrikesministern, *M. Goblet*, under högljudt bifall sitt tal till svar å de reaktionäres invändningar med dessa ord: »*Qvinnans rol i det moderna samfundet blir för hvarje dag allt viktigare och syftar åt att göra henne likställd med mannen.*»

Japan: Tolf af den japanska regeringen utsedda kvinnor, valda bland landets intelligentaste lärarinnor, ankomma inom kort till Paris, der de skola för sin utbildning vistas i tre år, för att sedan, efter sin återkomst till Japan, fördelas på landets förnämsta skolor.

Kejsarinnan af Japan har öfververit öppnandet af en högre flickskola för den japanska adelns döttrar och dervid hållit ett anslående tal till de församlade, hvori hon särskildt framhöll vigten af att de unga qvinnor, som en dag skulle blifva mödrar och uppfostrarinnor åt landets män, genom en god och grundlig bildnings förvärfvande sattes i stånd att bättre fylla sitt ansvarsfulla kall.

Korrespondens-afdelning.

Till Red:n af Dagny från O. S. För några dagar sedan hade jag nöjet att taga kännedom om en recension i »Dagny» öfver Hr Geijerstams »Erik Grane». Nöjet var stort, ty uppsatsen tyckes mig utgöra något af det bästa i sitt slag, som jag på senare tider hört i svenskt tungomål, och under inflytelsen af denna stämning beslöt jag att till Red:n insända här bifogade arbete. Då jag nu, kanske oförsigtigt nog, verkställer detta beslut, så sker det icke i förhoppning om att blifva så särdeles mycket rosad Jag sänder boken med den vördnadsfulla anhållan, att den kloka, stadiga och dock så varma blick, som städs lyste i »Tidskrift för Hemmet» och fortfarande besjälur den nya tidskriften, ville för några ögonblick fixera den viktiga kulturfråga, hvilken bokens sista och väsentligaste del i allvarlig stil behandlar, näml. universitetsreformen och frågan om ett universitet i Sveriges hufvudstad.

Till O. S. från Red:n af Dagny. Så vackra ord och så stort förtroende kunna ej annat än uppfylla emottagaren med glädje. Endast sjukdom har hindrat att långt för detta gifva glädjen uttryck. Samma orsak tvingar till uppskof med granskningen af den värdefulla boken — det yppersta och lärrikaste motstycke till E. G. En sådan uppgift får ej företagas med half kraft. Långe torde dock ej det lockande arbetet behöfva fördröjas.

Köbenhavn 24. 3. 86.

Till Esselde från Ida F. H. Stud. Mag. Grunden til, at jeg tager mig den Frihed at skrive til Dem, er følgende. De tilbyder i »Framåt» at sende enhver, der interesserer sig for Spørgsmaalet »Gifves det en værnpligt for qvinnan?» et Exemplar af Deres Skrift herom. Det vilde være mig meget kjært at faa Deres Skrift; endnu har jeg ikke set det, men kun hørt det omtale, og jeg interesserer mig i høj Grad for Tanken. Det vil maaske ogsaa interessere Dem, at jeg for c. 2 1/2 Aar siden har i vor Kvindelige Diskussionsforening her i Kbhavn holdt et Foredrag over samme Æmne, med samme Titel, og saa vidt jeg kan forstaa, med noget nær det samme Indhold som Deres. Positive Forslag til øjeblikkelig Udførelse indeholdt mit Foredrag ikke; det var kun nogle Tanker, som jeg i længere Tid havde syslet med, og som jeg ønskede att fremsætte i en Kreds af Væbner, for att deres Verd kunde drøftes. At en Personlighed som Esselde, der ikke blott er en af Kvindesagens ypperste Forkempere, men som tillige i saa mange Maader staar på samme Grundvold som jeg — menneskelig som kristelig — har taget densamme Tanke op, dette har i høj Grad styrket min Tro paa dess Berettigelse.

Maatte »Dagny» havde en Fremtid for sig ligesaa skjøn som »Tidskrift för hemmet!» Fortid! Noget bedre Ønske ved jeg ikke for det unge Foretagende.

Till Fochum Nüssler. Ert bref, som berör förflutna förhållanden, bör icke besvaras här, utan bedja vi om er adress för att enskildt kunna förklara det för hållande Ni åsnyttar och, såsom vi hoppas, upphäfvade den smärta det framkallat.

Red. af T. f. H.

Hemstudier.

Ledning för hemstudier inom olika ämnen lemnas af Fredrika-Bremer-Förbundet. Ledningen innefattar

- 1) **Allmänna råd eller anvisning rörande litteratur.** *Afgift 1 kr.*
- 2) **Studieplan.** *Afgift 5 kr.*
- 3) **Råd och fortsatt ledning**, hvarvid lärjungen har rätt att hvar fjortonde dag insända en skriftlig uppsats och förfrågningar. *Afgift för halfår för hvarje ämne 15 kr.*

Närmare upplysningar meddelas af Fredrika-Bremer-Förbundets byrå.

Hänvisning till märkligare tidningsuppsatser i sociala och literära ämnen.

Mars 1886.

- Aftonbladet*: N:o 52. En ambassadörsfrus memoarer.
N:o 60. Det svenska öfverdådet.
» 64, 66. De nyaste uppgifterna om smittosjukdomarnes orsaker och botemedel. Föredrag af *C. Wallis*.
» 65. George Sands bref.
» 71. Arbetsstugor för barn.
» 72. b. Samundervisning. — Studiers inverkan på flickors helse.
» 73. Reform af kvinnodrägten. Föredrag af *C. Wallis*.
» 75. Arbetets riddare i Förenta Staterna. — Den amerikanska kvinnan.
Nya Dagligt Allehanda: N:o 54, 57, 59. Paul och Virginie.
» 56. Jubileer i Köpenhamn. Bref till N. D. A.
» 57. Qvinnans rösträtt i England.
» 58. *P. E. B-d.* Svensk-Norska kriget 1814 (Slutet).
» 59, 63. Alfred de Musset. Föreläsningar af Pastor Ostermann.
» 65. Den kinesiska teatern.
» 74. En lystringssignal. Några ord i dessa bistra tider.
Stockholms Dagblad: N:o 57, 71. *E. de Pressensé*, Frankrike 1886.
» 64. Pater Hyacinthe och protestantismen. — Den tyska socialdemokratiens verksamhet och sträfvanden.
» 66. Qvinlig hemslöjd.
» 71, 84. Stockholmsbilder.
» 78. — *he*, Ett besök hos Marie Sophie Schwarz.
» 92. För hemmet och familjen.
Vårt Land: N:o 55. *C. D. W.*, Mathilda Langlet, Döttrar och mödrar. Anm.
» 59. *C. D. W.*, Från Napoli, Resebref af Puck Munthe.
» 60. *E. E.*, Vålnader vid dagljus.
» 66. *H. F. Dfl.*, Enighet ger styrka.
» 69. *E. E.*, Folkets fiender.
» 71. *O. v. F.* Trons värld och hvardagslivet af Otto Funcke. Anm.

Anmälan.

Dagny skall verka för Fredrika-Bremer-Förbundets ändamål: »en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt så väl som i socialt och ekonomiskt hänseende».

Hon skall alltså företrädesvis behandla sådana ämnen, hvilka tillhöra Fredrika-Bremer-Förbundets program, samt tillika lemna öfversigter af kvinnofrågans framsteg i utlandet.

Hon skall redogöra för Förbundets verksamhet, meddela hygieniska och ekonomiska notiser, underrättelser om hemstudier, stipendier och sjelfhjulpsföreningar, uppgifter om arbetssökande och arbetsgivare äfvensom om nya utvägar till arbete och förvärf m. m.

Derjemte vill **Dagny** uppmärksamt följa den nyare inhemska literaturen, särskildt sådana dess alster, hvilka beröra sociala och sedliga frågor, meddela kortare berättelser, biografiska och historiska utkast, m. m.

Slutligen vill **Dagny** öppna en afdelning för korrespondens emellan sina läsare i lättare eller allvarigare ämnen och der äfven meddela insända kortare uttalanden af olika åsikter i frågor, som tillhöra Förbundets område.

* * *

Dagny utkommer med 1 à 2 tryckark för hvarje månad och skall tillsvidare utgifvas under ledning af **S. L.—d Adlersparre** med bidrag af för saken intresserade personer.

Priset för hel årgång blir:

För medlemmar af Förbundet..... kr. 2,50.

För icke medlemmar..... » 4,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 19 Lilla Vattugatan, personligen eller medelst postanvisning.

Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels (inom Stockholm) på Förbundsbyrån, dels äfven hos hrr Bokhandlare.

Alla meddelanden och sändningar till **Dagny** böra adresseras till **Byrån, 19 Lilla Vattugatan, hvilken Måndagar och Torsdagar kl. 5,15—6 tjenar till Red:ns byrå.**